

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра мистецьких дисциплін

**Формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл
засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення
музично-теоретичних дисциплін**

Кваліфікаційна робота

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Освітній ступінь: магістр

Кваліфікація:

Магістр музичного мистецтва

Виконала: Ворона Лариса Анатоліївна

Науковий керівник: Дорошенко Тетяна
Володимирівна, доктор педагогічних наук,
професор

Рецензент: Луценко Вікторія Юріївна,
директор Бахмацької школи мистецтв

Чернігів – 2023

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
рішенням кафедри мистецьких дисциплін
Протокол №7 від «19» грудня 2023 р.

Зав. кафедри _____
підпис

**Рекомендовано
до захисту**

підпис наукового керівника

ініціали, прізвище наукового керівника

Результати захисту

оцінка

дата захисту

Голова ЕК

підпис

ініціали, прізвище голови ЕК

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	11
1.1. Проблема формування пізнавального інтересу учнів у науковій літературі.....	11
1.2. Потенціал інтерактивних технологій у розвитку пізнавального інтересу учнів.....	23
Висновки до першого розділу	36
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	39
2.1. Сутнісна характеристика та структура пізнавального інтересу учнів.....	39
2.2. Стан сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку.....	51
Висновки до другого розділу	70
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	73
3.1. Організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій.....	73
Висновки до третього розділу	84
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні українське суспільство потребує ініціативних, творчих особистостей, котрі мають високий рівень пізнавальної активності, інтересу до нових знань, практичних умінь, здатності навчатися протягом життя. Сучасні викладачі мистецьких шкіл мають важливу професійну місію у формуванні мистецьких компетентностей учнів, розвитку системного мислення і позитивного ставлення до пізнавальної діяльності, а також у врахуванні індивідуальних особливостей особистісного розвитку кожного учня. Враховуючи вікові особливості учнів, значної уваги в цьому процесі потребує запровадження інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін. Саме інтерактивні технології відіграють важливу роль у процесі навчання, оскільки стимулюють пізнавальну активність учнів та уможливають їй розвиток на всіх рівнях та сприяють формуванню в учнів стійкого пізнавального інтересу до музики.

У сучасному світі, де інтерактивні технології стають невід'ємною частиною життя людини, їх використання у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін мистецьких школах з метою формування пізнавального інтересу учнів набуває все більшого значення та уваги. Важливість проблеми розвитку пізнавального інтересу, пізнавальної активності учасників освітнього процесу знайшла відображення у ряді освітніх документів, серед яких: Закони України «Про освіту», «Про культуру», «Про позашкільну освіту», Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової освіти та інші. На основі цих та інших документів були розроблені «Положення про мистецьку школу» та «Методичні рекомендації з розроблення освітніх програм початкової мистецької освіти», зокрема таких як: «Музична література» (2022р.), «Сольфеджіо» (2022р.) [50] тощо.

У зв'язку із цим, надзвичайно важливе завдання вчителя домогтися щоб кожне заняття сприяло розвитку пізнавального інтересу дитини. Для успішного навчання необхідно знайти способи активізації пізнавальної діяльності учнів. Крім засвоєння знань, діти повинні навчитися спостерігати, порівнювати, виявляти взаємозв'язок між поняттями та розвивати своє мислення. Для досягнення цих цілей використовуються різні технології інтерактивного навчання такі як: кооперативні (робота в парах і малих групах), колективно-групові (фронтальна робота колективу), ситуативне моделювання, дискусійне навчання. Велика увага до розвитку пізнавальної активності особливо важлива в початкових класах, оскільки у цьому віці формуються основні інтелектуальні вміння. З одного боку, це пов'язано з необхідністю використання сучасних технологій в освітньому процесі, оскільки це дозволяє зробити навчання більш ефективним та цікавим для учнів. З іншого боку, використання інтерактивних технологій допомагає залучити увагу учнів до вивчення музично-теоретичних дисциплін, формує їх пізнавальний інтерес та мотивацію до навчання.

Зростаюча потреба у розвитку музичних навичок та збільшення інтересу до вивчення музичних дисциплін вимагає нових підходів. При цьому, інтерактивні технології стають ефективним інструментом для покращення якості освіти та залучення учнів до процесу вивчення музичних дисциплін. Ці технології надають можливість індивідуалізувати освіту, сприяють розвитку креативності та критичного мислення, що важливо для формування пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Крім того, поєднання теорії та практики при використанні інтерактивних технологій сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку музичних здібностей. Дослідження проблеми використання інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін мистецьких

школах є важливим, оскільки це дозволяє розробити рекомендації щодо їх оптимального використання в освітньому процесі.

Питання формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін є досить актуальним. На даний час у літературі є статті, монографії та дисертації, присвячені даній проблемі. Деякі дослідження пропонують різні методи та підходи щодо використання інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін,

У своїх роботах провідні музикознавці України досліджували діяльність, пов'язану з вивченням та пізнанням музично-теоретичних дисциплін: Н. Герасимова-Персидська, І. Драч, О. Зінкевич, Л. Кияновська, О. Кияновська, О. Маркова, В. Москаленко, С. Тишко, А. Терещенко, С. Шип та інші.

Варто зазначити, що проблема формування пізнавального інтересу виникла ще на початку ХХст., як частина аксіології, представники якої Д. Паркер, Р. Перрі, (США), Ф. Теннат (Англія).

Проблему формування пізнавального інтересу досліджували українські та зарубіжні вчені: М. Алексеєва, І. Бех, Н. Белявіна, Н. Бібік, Ж. Вірна, Й. Гербарт, Ю. Гільбух, І. Гутнік, М. Дергач, К. Єсипович, С. Журавель, Л. Засекіна, К. Ізард, Г. Кондратюк, А. Кульчицька, В. Лозовая, Л. Лохвицька, В. Моргун, С. Максименко, Л. Нарочна, В. Паламарчук, О. Савченко, Е. Стронг, А. Чебікін.

Формування пізнавального інтересу активізує інтерактивне навчання. Елементи інтерактивного навчання ми знаходимо ще у працях В. Сухомлинського, а також творчості вчителів-новаторів Ш. Амонашвілі, Г. Фріц та В. Шаталової та ін. Розробкою інтерактивних методів навчання займалися сучасні українські та зарубіжні педагоги: І. Зязюн, С. Кові, Л. Масол, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Ростовський, О. Савченко, А. Фасоля, К. Фопель, О. Ярошенко та ін.

Проблема використання інтерактивних технологій у викладанні музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах постійно досліджується в науковій літературі. Відповідні дослідження проводилися в різних країнах світу, включаючи Україну, США, Англію, Європейський союз та ін.

Останнім часом у вітчизняній педагогіці проводяться дослідження, що стосуються використання нових мультимедійних засобів навчання музичного мистецтва. Дослідники зосереджуються на поєднанні інтерактивних технологій з мультимедійними засобами навчання та залученням їх у професійну музично-педагогічну освіту з метою формування професійної компетентності майбутніх учителів. Серед таких дослідників можна відзначити О. Бордюка, Ю. Дворника, Т. Завадську, Л. Зарю, А. Камеріса, В. Луценка, О. Приселкову, О. Рибнікова та інших.

Аналіз досліджень науковців підтверджує актуальність проблеми використання інтерактивних технологій у музичній освіті та свідчить про значні можливості їх застосування у цьому напрямку.

Сьогодні дана проблема продовжує постійно розроблятися вченими. Це пов'язано зі швидким розвитком технологій, що змушує дослідників постійно оновлювати свої підходи до її вирішення, а також з обмеженим обсягом досліджень та експериментів, проведених у цій сфері.

Тому питання формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін залишається малодослідженим.

З огляду на те, що проблема теоретично та методично недостатньо розроблена, було визначено тему магістерської роботи «Формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін».

Мета магістерської роботи – визначити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл

засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Для досягнення мети необхідно було розв'язати такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл. Визначити категоріальний апарат дослідження.

2. Обґрунтувати значення інтерактивних технологій у формуванні пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

3. Визначити сутність та структуру пізнавального інтересу.

4. З'ясувати стан сформованості пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл.

5. Визначити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Об'єкт дослідження – процес формування пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань застосовано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження: теоретичні: аналіз наукових джерел для визначення поняттєво-категоріального апарату, стану розробленості проблеми формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл; узагальнення і систематизація теоретичних положень для обґрунтування педагогічних умов формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін; емпіричні: спостереження, анкетування,

опитування з метою дослідження рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл.

Наукова новизна полягає у тому, що *вперше*:

- визначено структуру пізнавального інтересу молодших школярів;
- визначено критерії та показники, застосування яких дозволяє схарактеризувати рівні сформованості пізнавального інтересу учнів;
- обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та апробації критеріїв та показників сформованості пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл. Визначені та обґрунтовані організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін можуть бути використані викладачами в освітньому процесі та студентами під час проходження педагогічної практики.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні, методичні та практичні результати дослідження викладено в доповідях та обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема:

1. III Всеукраїнська науково-практична конференція (з міжнародною участю) «Мистецтво та освіта: новації і перспективи» (Чернігів, 8 грудня 2022 р.). Тема: «Духовно-інтелектуальний розвиток учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій».
2. XXVIII Всеукраїнська науково-практичної online-конференція «Музичне виконавське мистецтво: традиції та сучасність»(23 лютого 2023 року, Чернігів). Тема: «Особливості викладання музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах під час війни».

3. VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Мистецька освіта очима молодого науковця» (Ніжин, 6 грудня 2023р.). Тема: «Застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін».

Публікації. Результати дослідження опубліковано у працях:

1. Ворона Л.А. Духовно-інтелектуальний розвиток учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій. Мистецтво та освіта: новації і перспективи: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (8 грудня 2022 року, м. Чернігів) / упор. Дорошенко Т. В., Солдатенко О. І., Силко Є. М., Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2022. 184 с. С. 80-82.
2. Ворона Л. А. Застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін. *Мистецька освіта очима молодого науковця*: матеріали VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. (Ніжин, 6 грудня 2023р.) / відп. ред. Коваль О. В, Дворник Ю. Ф. Ніжин: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2023. С. 19-21.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань). Загальний обсяг магістерської роботи становить 97 сторінок комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Проблема формування пізнавального інтересу учнів у науковій літературі

У суспільстві, в освіті проблема пізнавального інтересу все більше привертає до себе увагу як вчителів, які шукають оптимальні засоби і прийоми ефективного навчання, так і вчених – психологів і педагогів, а також представників широкого кола громадськості.

Проблема формування пізнавальних інтересів стояла перед учителями завжди. Ще Сократ навчав своїх учнів вмінню логічно мислити, вишукуючи істину, роздумуючи. Ж. Ж. Руссо створював для учнів спеціальні ситуації, що змушували до пізнавальної напруги. Педагоги навчали так, щоб учень не лише отримував готові знання, а й самостійно видобував їх. Повною мірою ця проблема отримала своє обґрунтування у педагогіці ХХ століття [16].

Отже, в основу будь-якої дії закладено категорію «інтерес». Це поняття тісно корелює практично з усіма сферами життєдіяльності.

«Інтерес» – це поняття, яке використовується для позначення зацікавленості, уваги, цікавості, тяги до певної діяльності, предмета або теми. Інтерес може мати різноманітні форми та проявлятися у різних сферах життя людини [42].

Історія дослідження інтересу учня до навчання має свій власний розвиток. Це стало предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних педагогів та психологів, до яких ми можемо віднести: В. Вундта, Й. Гербарта, Д. Дьюї, В. Кліффорда, А. Макаренка, В. Сухомлинського, Е. Фромма та А. Шейк

Інтерес може бути різноманітним – пізнавальний, особистісний, соціальний, професійний, науковий, культурний, технічний та природничий (рис.1.1.).

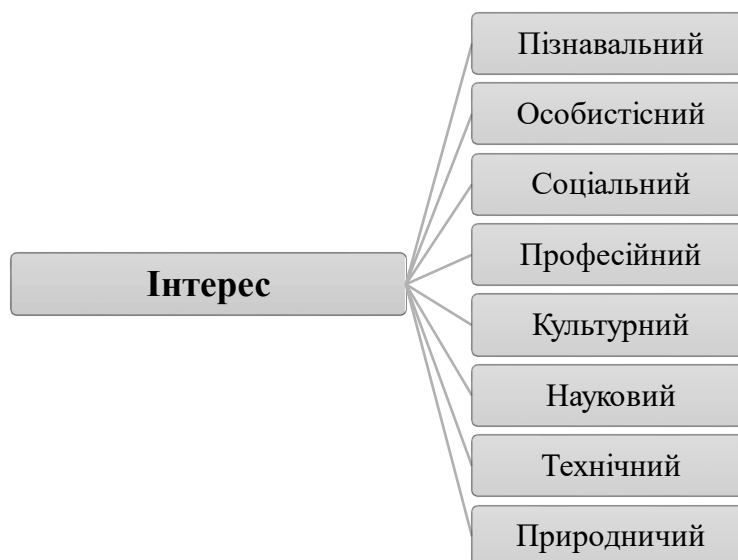

Рис 1.1. Види інтересу [26]

Пізнавальний інтерес – це інтерес з бажанням досліджувати, розуміти та знайомитись з новими знаннями. Він відображає прагнення людини до самовдосконалення та розвитку, яке засноване на цікавості до вивчення нових тем та знань.

Особистісний інтерес – це інтерес до саморозвитку, самовдосконалення, досягнення власних цілей та задоволення власних потреб.

Соціальний інтерес – це інтерес до взаємодії з іншими людьми, розвитку взаєморозуміння, співпраці та колективної діяльності.

Культурний інтерес – це інтерес до культурного спадку, історії, традицій, мистецтва та літератури.

Професійний інтерес – це інтерес до здобуття професійних знань та навичок, розвитку кар'єри та досягнення успіху в обраній галузі [36].

Науковий інтерес – це інтерес до вивчення науки, здобуття нових знань та відкриттів, розвитку наукового мислення та пізнавальних здібностей.

Технічний інтерес – це інтерес до техніки, розвитку технологій та їх використання в практичній діяльності.

Природничий інтерес – це інтерес до дослідження природи, її законів та явищ, розвитку наукового мислення та екологічної свідомості.

Ці види інтересу можуть переплітатися та доповнюватися індивідуально для кожної людини.

Сам розвиток пізнавальних інтересів відбувається поетапно. Вчені виділяють такі етапи його розвитку:

- цікавість;
- допитливість;
- пізнавальний інтерес;
- теоретичний інтерес [5].

Хоча виділення цих етапів є більшою мірою умовним, характерні риси кожного з них загально визнані в педагогіці та психології. Розглянемо кожен етап докладніше:

1. Цікавість – елементарний етап вибіркового ставлення, який обумовлений суто зовнішніми, найчастіше несподіваними обставинами, які привертають увагу учня. Важливо, що елементарне орієнтування, обумовлене новизною ситуації, може мати велике значення у розвитку пізнавальних інтересів. «На етапі цікавості учень задовольняється лише орієнтуванням у тому, що його цікавить в певному предметі або ситуації. Цей етап демонструє справжнє прагнення до пізнання, але також може послужити початковим стимулом для розвитку цікавості» [20].

2. Допитливість – цінна якість особистості. Її можна охарактеризувати як прагнення особистості проникнути за межі побаченого [6]. Для цього етапу розвитку інтересу властиві достатньо інтенсивний вияв емоцій. О. Столяренко визначив допитливість як цілісну структуру

мотиваційно-смислових та інструментально-стильових характеристик, які забезпечують сталість прагнень та готовність людини до засвоєння нової інформації. Також, допитливість, на його думку, близька до інтересу, але вона дифузна, не зосереджена на певному предметі або діяльності [30].

На думку К. Двейка, допитливість є особливою формою активності, яка відрізняється низкою особливостей. Вона має зв'язок з орієнтовним рефлексом та орієнтовною діяльністю та є важливою умовою успішності розумової діяльності, що відбувається з найменшими витратами енергії та втомою. Розвиток допитливості можливий за умови демонстрації учневі суперечливих фактів, які спонукають його до пошуку причин цих протиріч [26].

3. Пізнавальний інтерес зазвичай проявляється в усвідомленні причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей, у виявленні загальних принципів предметів та явищ, що діють у різних умовах. Етап пізнавального інтересу пов'язують із бажанням учня вирішити проблемне питання. У центрі уваги учня стає не діяльність, а питання, проблема.

Пізнавальний інтерес, як своєрідна спрямованість людини на пізнання навколишнього світу, характеризується безперервним послідовним рухом, що сприяє переходу учня від незнання до знання, від менш повного до більш повного та глибокого проникнення у сутність явищ. Для пізнавального інтересу характерні напруга думки, посилення волі, прояв почуттів, які ведуть до подолання труднощів у вирішенні завдань, до активних пошуків відповіді на проблемні питання [34].

4. Теоретичний інтерес продиктований як бажанням пізнати складні теоретичні питання та проблеми конкретної науки, так і їх використанням як інструменту пізнання. Це етап активного впливу особистості на світ, на його перебудову, який безпосередньо пов'язаний зі світоглядом особистості, з її переконаннями в силі та можливостях науки. Теоретичний інтерес

характеризує як пізнавальний початок у структурі особистості, так і людину як діяча, суб'єкта, особистість.

Таким чином, інтерес зазвичай визначають як позитивно-оцінне ставлення людини до її діяльності. Пізнавальний інтерес можна назвати як один із значних мотивів учення, як стійку рису особистості, як і ефективний засіб навчання [2].

Проблема формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл – це одна з ключових проблем в освітньому процесі, оскільки пізнавальний інтерес є важливим елементом мотивації учнів до навчання. Ця проблема полягає у тому, як зробити навчальний матеріал цікавим та привабливим для учнів, як збудити їхній інтерес до предмета, сприяти розвитку їхніх здібностей та розширенню знань.

Пізнавальний інтерес як якість особистості може проявитися в різних ситуаціях. Так люди переборюють всі труднощі на шляху до поставленої мети. Теорію виникнення пізнавального інтересу його природу й фактори, що впливають на нього та як мотивацію навчальної діяльності досліджували багато вчених психологів і педагогів.

Аналіз наукової літератури показує, що інтерес учнів є складним і неоднозначним поняттям, що широко досліджується в сучасній педагогіці, проте, незважаючи на це, залишається однією із загадкових категорій, оскільки безліч досліджень не прояснює суті даного явища, а скоріше навпаки, ведуть до ще більшої плутанини [27].

У XIX столітті пізнавальний інтерес став предметом дослідження для психологів і філософів. Дослідження інтересу як психологічного явища розпочалося ще у XIX столітті, коли на передній план почали виступати проблеми внутрішньої мотивації людини. У дослідженнях видів інтересу були виявлені спільні риси, такі як наявність об'єкту, який викликає інтерес, певних знань про цей об'єкт, позитивних емоцій, пов'язаних з його вивченням та бажанням пізнавати його далі [8].

Один з перших дослідників пізнавального інтересу був філософ і педагог Й. Ф. Герbart. Він вважав, що пізнавальний інтерес є ключовим фактором, що впливає на навчання та виховання учнів. Й. Ф. Герbart стверджував, що зміст навчального матеріалу повинен бути пов'язаним з інтересами учнів, щоб вони мали мотивацію вивчати його. Даючи характеристику багатосторонньому інтересу дітей, Й. Ф. Герbart розглядав шість його різновидів. Він вимагав організації навчання таким чином, щоб воно «збуджувало прагнення до спостереження (емпіричний інтерес), стимулювало роздуми (розумово-споглядальний інтерес), виховувало смак до прекрасного (естетичний інтерес), викликало симпатію в дітей («симпатичний інтерес»), розвивало почуття громадянськості (соціальний інтерес), формувало релігійний настрій (релігійний інтерес)» [11].

Також піонером в дослідженні інтересу, був Вільгельм Вундт, німецький філософ та психолог другої половині XIX ст. вивчав явища пізнання та експериментальну психологію. За теорією В. Вундта, інтерес є ключовим механізмом, що керує нашою увагою. Він визначив інтерес як поєднання двох факторів: потреби дізнатися щось нове та особистісного значення цього знання. За його вченням, коли ми маємо інтерес до чогось, ми стаємо більш уважними та активними у сприйнятті інформації. В. Вундт також вважав, що інтерес може бути стимулом для подальшого розвитку і поглиблення знань [5]. Відповідне заохочення та задоволення, які супроводжують інтерес, мотивують нас до подальших досліджень та навчання. Він дійшов висновку, що пізнавальний інтерес виникає зі стимулювання пізнавальної активності, яка надає задоволення. Вундт вважав, що пізнавальний інтерес є внутрішнім станом людини, який приводить до самостійної активності та пошуку знань. Ця теорія відіграла важливу роль у розвитку психології та розумінні мотивації людської поведінки [5].

У подальшому, дослідження інтересу стали більш глибокими та розширеними. У 1930-х роках німецький соціальний психолог, філософ та

психоаналітик Еріх Фромм розробив теорію соціального інтересу, відповідно до якої інтерес до інших людей та бажання співпрацювати з ними, є основою здорової психіки та ефективної соціальної взаємодії. Він підкреслював важливість соціального інтересу в досягненні особистої задоволеності та гармонії у взаєминах з іншими людьми. Ця теорія дала поштовх розвитку методів стимулювання пізнавальної діяльності в навчанні та роботі.

Також важливою віхою в історії дослідження пізнавального інтересу є праці Джона Дьюї, американського філософа і психолога, реформатора освіти, який зробив значний внесок у розвиток теорії пізнавального інтересу. Він підкреслював важливість активної взаємодії знань із суб'єктом віддаючи перевагу практичному досвіду. Його дослідження покладає акцент на самі поняття інтересу і цікавості. Він вказує на те, що інтерес є процесом пошуку, виявлення та розв'язання проблем, включаючи і ті, які пов'язані з навчанням [11].

Едвард Чейс Толмен, американський психолог, автор концепції «когнітивних карт» у 1930-х роках розвинув теорію пізнавального інтересу, яка є психологічною концепцією когнітивних карт і пояснював як людина реагує на своє оточення. Згідно з Толманом, люди мають внутрішні цілі та мотивацію, які впливають на їхню поведінку. Такі цілі визначаються індивідуальними потребами та переконаннями, і вони впливають на напрямок та інтенсивність дії особистості. Теорія інтересу Толмана також включає концепцію когнітивних карт, яка використовується людиною для орієнтації у світі. Виходячи з цього особистість має свої внутрішню мотивацію, яка їй допомагає прийняти рішення, спрямувати свої дії та вибрати найбільш ефективні шляхи для досягнення своїх цілей [11].

Едвард Десі, американський психолог, спеціаліст з проблем психологічного розвитку, вивчав мотивацію та пізнавальний інтерес. Він розробив теорію самоутвердження, в якій висловив думку, що пізнавальний

інтерес виникає з бажання соціальної підтримки та підтримки власного самопочуття [11].

Американський психолог, дослідник емоційного стану Керол Ізард розглядав пізнавальний інтерес як прагнення до дослідницької поведінки і здобуття знань, вмінь та навичок при нестачі зовнішніх спонукань. Він стверджував, що пізнавальний інтерес є вродженим і грає важливу роль у навчанні та розвитку дитини. Він відзначав, що пізнавальний інтерес може бути розвинений через підтримку активного дослідження, постановку цікавих питань і надання можливості знаходити відповіді через власні спостереження та експерименти [11].

К. Д. Ушинський, видатний український педагог, письменник, діяч освіти, присвятив багато часу дослідженню питання виховання пізнавальних інтересів дітей. У своїй теорії він стверджував, що найбільш ефективним шляхом навчання є зацікавлення учнів. Ушинський вбачав інтерес дитини як основу для успішного освоєння знань. На його думку, коли дитина має інтерес до навчання, вона стає найбільш мотивованою та активною у процесі здобуття знань, а також стверджував, що інтерес є основою освіти дітей, зазначаючи, що «навчання базується лише на інтересі, що дає можливості зміцнити самовладання та волю учня, бо не все в навчанні цікаве і багато чого доведеться взяти силою волі». Видатний педагог вважав, що вчителі повинні знайти способи зацікавити учнів вивченням матеріалу, допомагаючи їм розвивати їх власні інтереси та користуватися ними у навчанні. Він стверджував, що учитель повинен бути чутливим до інтересів своїх вихованців, стимулювати їх та допомагати знаходити зв'язок між вивченим матеріалом та їх власними інтересами. Вважається, що такий підхід допомагає створити мотивацію для навчання, що в свою чергу, сприяє більш успішному засвоєнню знань і розвитку дитини [67].

Зараз дослідження в галузі пізнавального інтересу продовжує відомий американський психолог угорського походження Мигай Чіксентмігаї,

відомий своїми дослідженнями творчості, щастя, веселості та суб'єктивного добробуту. Учений увів поняття стану «поток», який вивчав більш ніж двадцять років. Мигай Чіксентмігаї стверджував, що людський інтелект та розумові здібності найбільше розвиваються, коли індивід має цікавість до вивчення та пошуку нової інформації. Така цікавість стимулює мотивацію до навчання та активний пошук знань. Згідно з його теорією пізнавальний інтерес складається з трьох основних факторів: зорового збудження, психологічної активності та знання про предмет. Зорове збудження виникає, коли ми зустрічаємо нову інформацію, або стикаємося з новою ситуацією, що привертає нашу увагу. Психологічна активність включає допитливість, усвідомлення значимості та оцінку інформації. Знання про предмет передбачає наявність базових знань та контексту для розуміння нової інформації. Коли цікавість перетворюється на пізнавальний інтерес, дитина більш активно займається пошуком та вивченням нової інформації. Це сприяє зростанню знань, покращенню когнітивних навичок та розвитку творчого мислення. Теорія пізнавального інтересу Мігая Чіксентмігая є важливою в галузі освіти, де стимулюються активні методи навчання, які сприяють залученню учнів та розвитку їхнього інтересу до вивчення матеріалу. Вона також використовується у дослідженнях, спрямованих на вивчення мотивації людей до пізнання та розвитку [11].

Український учений, психолог В. А. Роменець, досліджуючи проблему пізнавального інтересу, визначив його структуру. Він доводив, що пізнавальний інтерес, як психологічний процес особистості, пов'язаний з пізнавальною активністю, виникнення якої направлене саме на активізацію пізнавального інтересу [34].

Методична література сьогодення надає багато рекомендацій з розвитку пізнавальних інтересів. Теоретичні основи висвітлюються багатьма вченими-педагогами, філософами, психологами які розглядали формування пізнавального інтересу школярів, зокрема і до музичного мистецтва це:

Л. Булатова, М. Вашуленко, І. Вікторенко, О. Дусавицький, О. Коваль, Л. Ороновська, В. Островський, О. Отич, О. Ростовський, Ю. Руденко, Н. Скрипченко, П. Щербань.

Аналізуючи праці видатних учених, які досліджували проблему інтересу, можна стверджувати, що теорія інтересу – це підхід до вивчення пізнавального інтересу, який передбачає, що цей інтерес є результатом взаємодії між особистістю і оточуючим середовищем [13].

Згідно з теорією інтересу, пізнавальний інтерес може бути розглянутий на трьох рівнях: (рис.1.2.)

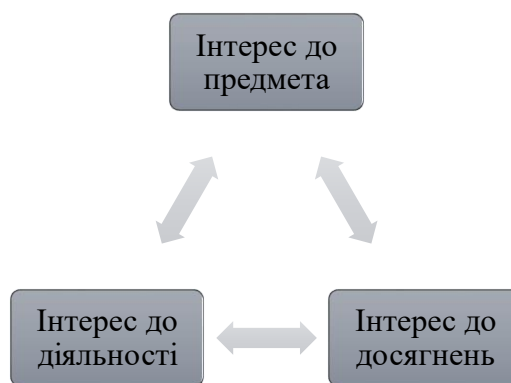

Рис. 1.2. Рівні пізнавального інтересу [12]

Згідно з рис. 1.2 можемо розглянути види інтересу:

– Інтерес до предмета: це безпосередній інтерес до змісту, який вивчається. Цей рівень інтересу може викликати бажання досліджувати тему більш детально, вчитися новим речам, а також спілкуватися з іншими людьми, які поділяють ці інтереси.

– Інтерес до діяльності: це інтерес до способу, яким предмет вивчається. Цей рівень інтересу може викликати бажання вдосконалюватися у своїй діяльності, вчитися новим технікам та методам, а також долучатися до спільнот та організацій, які працюють у цій галузі.

– Інтерес до досягнень: це інтерес до результату вивчення предмета. Цей рівень інтересу може викликати бажання працювати над своїми навичками та вміннями, викликати більше мотивації до досягнення мети та досягнення задоволення від досягнення успіху [1].

Отже, поділ інтересу на різні рівні не пов'язаний з конкретною особою, або групою людей, яка його винайшла чи поділила. Цей підхід є загальним і може використовуватися в різних галузях знань та сферах життя. Наприклад, такий підхід може бути застосований у педагогіці, психології, соціології та інших науках, які вивчають людську поведінку та інтереси.

Таким чином, можна сказати, що поділ пізнавального інтересу на різні рівні є загальною концепцією, яка була розвинена та застосована в різних наукових та практичних дослідженнях.

Також, теорія інтересу визнає, що пізнавальний інтерес залежить від особистісних факторів, таких як мотивація, цінності, знання, досвід та здібності, а також від зовнішніх факторів, таких як оточуюче середовище, соціальні чинники, вчителі, рівень складності матеріалу та доступність інформації [32].

Теорія інтересу стверджує, що пізнавальний інтерес може бути стимульований та підтримуваний шляхом створення сприятливого навчального середовища, яке забезпечує можливість вільного вибору та контролю за власним навчанням, сприяє взаємодії з іншими учнями та вчителями, надає можливість для творчої самореалізації та розвитку здібностей.

Оскільки діяльність людини різноманітна, відповідно можна виділити та проаналізувати різні види інтересів. Інтереси насамперед розрізняються за їх змістом чи спрямованістю. Пізнавальні інтереси у широкому розумінні слова виступають у формі навчальних та спеціально наукових інтересів до певних предметів та областей знань [42].

Феномен інтересу розглядається педагогами та психологами у контексті трьох наукових течій: інтелектуальної, емоційної, волюнтаристської. Прихильники інтелектуального спрямування пов'язують інтереси з розумовою діяльністю людини, її пізнавальними процесами; представники емоційного спрямування – із почуттями задоволення та

радості; прихильники волюнтаристської течії – з вольовими аспектами особистості, що визначають подолання труднощів.

В цілому дослідники виявили, що пізнавальний інтерес складається зі складної взаємодії багатьох факторів, і виникнення інтересу до навчання є складним процесом, який варіюється в різних умовах та у різних людей.

Пізнавальний інтерес описується вченими як:

- прояв розумової та емоційної активності особистості;
- особливий синтез інтелектуальних, емоційних та вольових процесів;
- активне пізнавальне ставлення суб'єкта до діяльності;
- емоційно-пізнавальна позиція людини щодо навколишньої дійсності;
- структура, що складається з пізнавальних потреб;
- особливе ставлення до об'єкта пізнання на основі усвідомлення його значення та на емоційному забарвленні;
- виборча спрямованість суб'єкта на пізнання предметів, явищ довкілля.

На думку А. Я. Боднар пізнавальний інтерес – це емоційно усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості, яка звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності [4]. Для розвитку пізнавальних інтересів необхідно безперервно спонукати дітей питаннями, завданнями, активними пошуками відповідей з метою проникнення вглиб предмета. Варіювання різних методів навчання, використання різноманітних підходів до організації навчальної діяльності школярів, пробуджують їх самостійність у навчанні та позитивно впливають на пізнавальний інтерес.

Психологічні процеси, які включені до пізнавального інтересу, розуміються як такі, що мають особливі зв'язки, специфічні взаємини.

Тобто інтерес – це сукупність багатьох психічних процесів, що задають особливу енергію діяльності, особливі емоційні стани особистості.

Отже, дослідниками виявлено, що основним джерелом пізнавального інтересу служить процес поглибленої, зосередженої діяльності, спрямованої на вирішення пізнавальних завдань. Велике значення у структурі діяльності має взаємозв'язок її результату та пізнавальних інтересів. Хороший результат завжди залежить від інтересу, а інтерес до діяльності призводить до успішного результату [5].

Ретельний аналіз результатів діяльності з боку педагога за активної участі в цьому учнів виробляє адекватність самооцінок своїх результатів у кожного учня, що сприяє розвитку пізнавального інтересу, переходу його на новий, більш високий рівень, оскільки при оцінюванні результатів своєї діяльності відбувається виховання ціннісних орієнтацій у пізнанні школярів [56].

Отже, аналіз наукової літератури дозволив зробити висновок про те, що вчені розглядають формування пізнавального інтересу учнів як багатоаспектний та тривалий процес, який залежить від багатьох факторів, таких як стиль навчання, соціальне оточення, здібності та інтереси учнів, мотивація та інші, що також потребує розробки нових підходів, методик та технологій, а також залучення вчителів до постійного професійного розвитку і вдосконалення навчальних програм.

1.2. Потенціал інтерактивних технологій у розвитку пізнавального інтересу учнів

Інтерес стимулює діяльність, у якій розвиваються здібності. Певні можливості зумовлюють успішність діяльності, підтримуючи інтерес до неї. Цей взаємозв'язок не виключає протиріч. Вони можливі при не яскраво виражених здібностях. Великий талант зазвичай яскраво висвічує інтереси особистості.

Методи пробудження та формування пізнавального інтересу учнів до музично-теоретичних дисциплін у сфері музичної освіти є важливим аспектом у педагогіці [27]. Інтерес до музики розвивається на основі емоційної чуйності. Він показує ступінь особистісного музичного сенсу і виникає лише тоді, коли музика пробуджує емоційні переживання та почуття.

Розвиток пізнавальних інтересів може бути стимульовано за допомогою інтерактивних технологій, які дають можливість учням самостійно вивчати матеріал та вирішувати завдання, розвивати творчі здібності та комунікативні навички. Також, важливо створювати ситуації, що сприяють успіху та досягненню мети, оскільки це підвищує мотивацію учнів та розвиває їхній інтерес до освітнього процесу [44].

Формування пізнавального інтересу має позитивний вплив на розвиток учня, забезпечуючи його саморозвиток, виходячи з його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання та предметної діяльності.

Пізнавальний інтерес є основою творчого ставлення учнів до музичної діяльності та забезпечує подальше формування музичної культури особистості. Педагогічна наука дотримується думки про формування даної якості шляхом розвитку пізнавального інтересу.

Музично-теоретичні дисципліни дають знання з теоретичних аспектів музичного мистецтва. Вони включають в себе різні вектори музичної теорії, композиції, аранжування, гармонії, контрапункту, аналізу музичних стилів та форм, історії музики, музичної акцентології, музичної естетики та багато іншого.

Музична теорія допомагає розуміти й аналізувати основні стилі музики. Вона включає в себе правила композиції, структуру творів, співвідношення звуків, модуляцію, темпові і гармонічні зміни тощо. Музично-теоретичні дисципліни допомагають музикантам створювати та виконувати музику на

відповідному рівні, розширюють їхні знання і розвивають креативний потенціал.

Використання інтерактивних технологій у музичній педагогіці може бути дуже ефективним, оскільки музика сама по собі є динамічним та емоційним видом мистецтва, і використання інтерактивних технологій може допомогти у залученні учнів до активного та цікавого освітнього процесу [33].

Інтерактивні технології у музичній педагогіці допомагають створити захоплюючий та цікавий навчальний процес, активно залучати учнів до музики, сприяють розвитку творчості, музичного мислення та впровадження інноваційних підходів у навчанні. Ці технології пропонують інтерактивні методи навчання та спілкування, що базуються на використанні різноманітних комп'ютерних програм, планшетів, смартфонів, електронних музичних інструментів та інших сучасних пристроїв.

Інтерактивні технології, за визначенням Л. Бекірової, – це «процес активного пізнання, заснований на взаємодії, діалозі рівноправних суб'єктів – викладача і учнів, за наявності спільної мети навчання, заздалегідь запланованого результату, з опорою на суб'єктний досвід кожного учня, що формується в психологічно комфортних умовах, в атмосфері взаємної підтримки, співтворчості та співпраці» [2, с.60].

Протилежно до активної і пасивної моделі навчання, де учитель виступає як джерело знань, організатор та контролер, в інтерактивній моделі вчитель є наставником. Він відкритий перед учнями і сприяє демократичній взаємодії з ними. Позиція учнів є дуже активною, оскільки вони приймають важливі рішення, виконують багато завдань самостійно, спілкуються між собою і поєднують різні види діяльності. Мотивацією є не оцінка, а бажання отримати знання. Відсоток засвоєння інформації високий, оскільки контроль вчителя над обсягом і глибиною засвоєння знань є опосередкованим. Інтерактивна модель навчання передбачає досягнення результатів. Але варто

зазначити, що вона вимагає від вчителя додаткових знань з психології спілкування, оскільки потрібно встановити контакт з кожною дитиною [8].

Людмила Масол – провідний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання АПН України, кандидат педагогічних наук, автор значної кількості публікацій і видань, дає таку класифікацію інтерактивних технологій:

1. Кооперативні (робота в парах і малих групах) – «Ланцюжок», «Ажурна пилка», «Загадковий інструмент», «Придумай слово з нотою», «Так чи ні», «Робота в парах», «Синквейн». Таке навчання дозволяє обговорювати новий матеріал з метою його засвоєння та закріплення. Крім того, така робота сприяє розвитку навичок спілкування в групах, вмінню висловлюватись, критичному мисленню, переконувати та відстоювати свою думку, а також позитивному сприйняттю критики.

2. Колективно-групові (фронтальна робота колективу) – «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Навчаючи-вчуся», «Асоціативна квітка», «Музична вікторина» тощо, передбачає спільну роботу учнів. Зазвичай, окремі учні готують інформацію вдома, а решта групи сприймають і узагальнюють цю інформацію, відбувається обмін думками, діалог та взаємне навчання. Цей підхід дозволяє ефективно засвоювати великий обсяг інформації протягом короткого часу.

3. Ситуативне моделювання – «Комп'ютерний вірус», «Веселі ритми», «Знайди пару» і «Веселий звукоряд», «Ритмічне коло знайомства», «Швидко-повільно». Гра дозволяє учасникам виявити свою творчість та виразити свої емоції. Коли діти зайняті в грі, менше часу витрачається на подолання дисциплінарних труднощів. Гра допомагає дітям краще сприймати інформацію, стаючи активнішими, розкутішими та звільненими від комплексів.

4. Дискусійне навчання – «Дебати», «Ток-шоу», «Метод ПРЕС». Підхід до навчання, який активно залучає учнів до обговорення та аналізу

інформації, сприяючи критичному мисленню, спілкуванню та розвитку аналітичних навичок. Дітям надається можливість висловлювати свої думки щодо теми обговорення. Вони можуть обмінюватися ідеями одне з одним, працювати у групах. Ця технологія вимагає аргументованого висловлювання своїх поглядів і запитань [40].

Під час проведення занять з музично-теоретичних дисциплін варто використовувати також музично-ритмічні рухи, опитування, вокально-хорову роботу, сприймання музичних творів, вивчення елементів музичної грамоти, музикування, творчі завдання, музичні ігри, фонетичні вікторини тощо.

Практика свідчить, що застосування інтерактивних технологій у викладанні музично-теоретичних дисциплін сприяє залученню учнів до обговорення, а спілкування дає нові можливості для усвідомлення й набуття емоційного, інтелектуального та комунікативного досвіду. Головне, щоб на кожному занятті діти переконувалися в багатогранності музичного мистецтва, знаходили у ньому незліченну кількість відтінків, засобів виразності та почуттів, набували навичок художньо-комунікативної культури.

Одним із популярних видів інтерактивних технологій у музичній педагогіці є використання спеціальних програм для навчання гри на музичних інструментах. Наприклад, існують програми, що дозволяють учням візуально спостерігати та аналізувати свою гру, отримувати незалежні від оцінок рекомендації для поліпшення техніки та розвитку музичних навичок [37].

Додатково інтерактивні технології у музичній педагогіці також можуть включати в себе використання спеціальних музичних програм, які дозволяють учням створювати власну музику, експериментувати з різними звуками та ритмами, записувати та редагувати свої твори, це дає учням можливість більшій творчості та самовираженню, а також допомагає розвивати навички композиції та аранжування.

Крім того інтерактивні технології можуть включати в себе використання віртуальної та розширеної реальності, що дозволяє учням отримувати більш реалістичний досвід музики. Наприклад, за допомогою віртуальної реальності учні можуть відчувати себе всередині великого хору, або симфонічного оркестру, відвідати відомі музичні зали та студії [54].

Використання інтерактивних технологій може забезпечити можливість більш індивідуалізованого навчання, оскільки учні можуть працювати з матеріалом у своєму темпі та залежно від свого рівня знань та інтересів.

Для формування пізнавального інтересу учнів при викладанні музично-теоретичних дисциплін розглянемо наступні технології [45]:

1. Групова робота (метод "мозковий штурм", або брейнстормінг). Використовується як популярним підхід до генерації ідей і сприяє творчому мисленню та колективному співробітництву. Він заснований на принципі вільного вираження ідей і поглядів, без будь-яких обмежень або критики.

Процес брейнстормінгу зазвичай відбувається у групі людей, хоча може бути використаний індивідуально. Це одна із методик, яка може бути використана для формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій при викладанні музично-теоретичних дисциплін. Цей підхід передбачає організацію учнів у малих групах, де вони спільно працюють над завданнями, обговорюють матеріал та взаємодіють один з одним. Групова робота дозволяє створити сприятливу навчальну атмосферу, в якій учні взаємодіють, спілкуються та навчаються разом. Вона сприяє активному залученню кожного учня до освітнього процесу, розвитку комунікативних навичок та співпраці між учнями.

Ефективність групової роботи у контексті формування пізнавального інтересу вивчалась і досліджувалась у різних працях учених. Результати досліджень свідчать про позитивний вплив групової роботи на академічні досягнення учнів, розвиток соціальних навичок, збільшення мотивації до навчання та пізнавального інтересу [24].

Учасники брейнстормінгу повинні бути розуміючими і відкритими до співпраці. Ідеальною є невелика група людей, щоб забезпечити активну участь кожного. Група обирає конкретну тему, або проблему, над якою потрібно зосередитися. Це може бути будь-яке завдання, проєкт, або ідея, для яких потрібно знайти рішення або генерувати нові ідеї. Учасники вільно висловлюють будь-які ідеї або рішення, пов'язані з темою. Засади брейнстормінгу передбачають відсутність критики і обмежень, що дозволяє кожному запропонувати свої власні знання та вміння без страху засудження чи відхилення ідеї. Ідеї фіксуються безпосередньо під час сесії брейнстормінгу. Це можна робити на дошці, плакатах, записувати на папері, або використовувати електронні засоби, такі як комп'ютер або смартфон.

Отже, групова робота дозволяє учням взаємодіяти з різними точками зору, обмінюватися ідеями та допомагає критично мислити та дає поштовх творчості до вивчення музично-теоретичних дисциплін [55].

2. Метод «мікрофон» є одним з методів активної партисипації учнів, під час обговорення теми, або певного питання. Цей метод дозволяє кожному учневі мати можливість висловити свою думку. Основна ідея методу «мікрофон» полягає у тому, що перед початком обговорення визначається вигадана мікрофонна ручка, яка символізує право виступу. Кожен учень має можливість взяти мікрофон та висловити свою думку, що стимулює активну участь всіх учасників і забезпечує рівноправність участі. Учні навчаються висловлювати свої думки зрозуміло та послідовно, а також вмінню слухати та реагувати на думки інших учасників.

Отже, метод «мікрофон» сприяє стимулюванню активного мислення учнів, оскільки вони повинні швидко реагувати та висловлювати свої ідеї у визначений час. Кожен учень відчуває, що його думка має значення, оскільки він має можливість виступати перед іншими і бути почутим [17].

Використання музичних додатків, платформ та програм – це ще одна із досить важливих технологій, яка може бути ефективною в формуванні вмінь та навичок учнів у музично-теоретичних дисциплінах.

3. На сьогоднішній день існує безліч музичних додатків та програм, які можна використовувати для навчання та експериментування з музикою. Деякі з них є особливо популярними і широко використовуються у сьогоденні.

Ось кілька прикладів сучасних популярних музичних додатків та програм:

- GarageBand – це програмне забезпечення для створення музики, яке розроблено компанією Apple. Воно доступне на iOS та macOS і надає можливість створювати, записувати та редагувати музику з використанням різних інструментів та звукових ефектів [66].
- Soundtrap – це онлайн-музичний студійний додаток, який дозволяє користувачам спільно створювати та записувати музику у режимі реального часу. Він має широкий вибір інструментів, звукових бібліотек та можливостей для співпраці.
- Yousician – додаток, що пропонує інтерактивні уроки з гри на гітарі, фортепіано, бас-гітарі та інших інструментах. Він надає нотні матеріали, вправи, відео-уроки та зворотний зв'язок для самостійного вивчення музики.
- SimplyPiano – це додаток, розроблений для навчання гри на фортепіано. Він має посібники, вправи та ігри, що допомагають учням розвивати свої навички і вивчати музичні п'єси.
- Melodics – додаток для розвитку навичок гри на ударних інструментах, таких як барабани та MIDI-контролери. Він пропонує вправи різної складності та стилів, які допомагають поліпшити ритміку та координацію.

Ці додатки та програми надають учням можливість вивчати, експериментувати та творчо застосовувати музичні додатки та програми [25].

Отже, застосування у викладанні музично-теоретичних дисциплін інтерактивних інтерфейсів дозволяє учням взаємодіяти з музичним матеріалом. Вони можуть включати вправи з розпізнавання звуків, голосів, ритмів, мелодій тощо, що робить процес навчання більш захоплюючим та активізує увагу учнів. Деякі музичні додатки та програми дозволяють візуалізувати музичні поняття, такі як ноти, акорди, інтонації, ритми та структури музичних композицій. Це допомагає учням краще розуміти музичні концепції та їх взаємозв'язки. Деякі музичні додатки та програми надають можливість учням створювати свою власну музику, використовуючи різні інструменти, звукові ефекти та композиційні прийоми. Це стимулює творчий потенціал учнів і дозволяє їм самостійно досліджувати та виявляти музичні можливості.

Доступність та портативність музичних додатків та програм є їхньою важливою перевагою. Вони можуть бути встановлені на смартфони, планшети, комп'ютери та інші пристрої, що дозволяє учням мати доступ до навчального матеріалу у будь-який зручний для них час та місце. Завдяки цій портативності, учні можуть вивчати музику навіть поза класними заняттями, наприклад, вдома, у бібліотеці, або у дорозі [45].

Це розширює можливості навчання і робить його більш гнучким та персоналізованим. Крім того, доступність музичних додатків та програм на різних пристроях робить їх доступними для широкого кола учнів незалежно від їхньої фінансової ситуації, чи географічного розташування.

4. Рольові ігри – ще одна цікава технологія, яка може бути ефективною у вивченні музично-теоретичних дисциплін. Це – ситуаційні ігри, драматизації та інші активності, де учні відтворюють ролі і взаємодіють один з одним у музичному контексті. Рольові ігри дозволяють учням взяти на себе активну роль у музичному процесі, що стимулює їхню зацікавленість та

ініціативу. Вони можуть досліджувати різні аспекти музики, включаючи історію, стилі, жанри та композиторів, шляхом відтворення ролей та сценаріїв [25].

Рольові ігри сприяють розвитку навичок співпраці, комунікації та соціальної взаємодії між учнями. Вони навчають учнів слухати один одного, спілкуватися, співпрацювати та вирішувати музичні завдання разом. Рольові ігри викликають емоційне задоволення учнів, оскільки вони можуть відчувати себе частиною музичного досвіду та виражати свої почуття через відтворення ролі. Це допомагає зблизити учнів з музикою та зрозуміти її виразові можливості [55].

5. Віртуальні екскурсії – технологія, яка може бути використана для підвищення пізнавального інтересу учнів, надає можливість віртуально відвідати музичні події, цікаві місця або історичні періоди без фізичної присутності. Віртуальні екскурсії розширюють кордони, дають учням можливість досліджувати світ музики і відкривати нові музичні культури, місця та події, які можуть бути недоступними для фізичного відвідування. Вони можуть відкрити для учнів світові оперні театри, концертні зали, музичні музеї та інші цікаві місця, що поглиблює їхнє розуміння і апробацію музики. Віртуальні екскурсії можуть бути доступні у будь-який час і з будь-якого місця з використанням комп'ютера, планшета, або смартфона. Це робить їх гнучкими та пристосованими до різних навчальних ситуацій.

6. Колективна творчість є технологією, яка сприяє активній участі учнів у музичному процесі, стимулює їх творчий потенціал і сприяє розвитку співпраці та комунікації у групі. Вона передбачає спільну творчу діяльність, де учні працюють разом для створення музичних композицій, аранжування музики, імпровізації та інших колективних проєктів [46].

Колективна творчість сприяє розвитку навичок співпраці, комунікації та взаємодії між учнями. Вони навчаються слухати один одного, виражати свої ідеї, обговорювати музичні рішення та знаходити спільні рішення. Це

сприяє розвитку соціальних навичок і формуванню вмінь працювати у команді.

Ця технологія дає можливість учням розкрити свій творчий потенціал і створити власний доробок у музичний процес. Вихованці можуть виявити свої музичні ідеї, експериментувати зі звуками, створювати нові аранжування та композиції. Це сприяє розвитку творчих навичок та самовираженню учнів. Отже, колективна творчість створює атмосферу взаємопідтримки та мотивації у групі. Учні підтримують один одного, діляться ідеями, надихаються іншими учасниками і стимулюють один одного до нових досягнень.

Отже, варто зазначити, що використання інтерактивних технологій у музичній педагогіці має великий потенціал у формуванні пізнавального інтересу учнів та забезпеченні ефективного навчання. Вони сприяють активному залученню учнів до навчання, створюють цікаве та захопливе навчальне середовище і сприяють зростанню мотивації та інтересу до вивчення музики.

Розглянемо більш детально основні переваги використання інтерактивних технологій.

Однією з найголовніших переваг використання інтерактивних технологій є залучення та стимулювання інтересу. Тобто, інтерактивні технології створюють нове, захопливе та цікаве навчальне середовище, що залучає учнів до активної участі в пізнанні нового матеріалу. Вони допомагають стимулювати пізнавальний інтерес учнів і підтримувати їхню мотивацію протягом уроку, або освітнього процесу [33].

Наприклад, використання комп'ютерних програм, музичних додатків, онлайн-ресурсів та інтерактивних дошок може допомогти зробити процес навчання більш захопливим та залучити учнів до активної участі. А також, використання віртуальних інструментів, програм для композиції музики, або ігрових елементів може зацікавити учнів та стимулювати їхню творчість.

Використання віртуальних інструментів, програм може значно зацікавити учнів та стимулювати їхню творчість у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін. Віртуальні інструменти, такі як віртуальні фортепіано, гітара, ударні, духові, тощо дозволяють учням експериментувати зі звуками та виконувати музику без фізичного інструменту. Це дає їм можливість навчатися техніки гри, розбиратися в структурі музичних композицій і творити свою власну музику.

Використання програм для композиції музики дозволяє учням створювати свої власні музичні композиції, експериментувати зі звуками та аранжуванням. Вони можуть створювати свою музику з нуля, або використовувати існуючі музичні елементи для створення нових композицій.

Використання ігрових елементів у освітньому процесі, таких як музичні ігри, або інтерактивні вправи, може зробити вивчення музично-теоретичних дисциплін більш захоплюючим і залучити учнів до активної участі.

Ці технології та програми надають учням можливість використовувати свою творчість та експериментувати [57].

Для більшої ефективності, потрібно варіювати методи навчання, щоб учні мали можливість вивчати матеріал по-різному. Використовувати комбінацію слухання, співу, гри на інструментах, аналізу нотного матеріалу, творчих завдань та імпровізації. Ця різноманітність підходів зробить уроки більш захоплюючими та привабливими для учнів.

Зв'язок з реальним життям та особистим досвідом покаже учням, як музична теорія пов'язана з реальними життєвими ситуаціями та їхнім власним музичним досвідом. Не менш важливим є залучення їх до аналізу та розбору популярних пісень, де треба встановити зв'язок між музичною теорією та практичним застосуванням у музичному виконанні.

Інтерактивні технології сприяють активній взаємодії між учнями та навчальним матеріалом. Вони надають можливість учням виконувати

завдання, розв'язувати проблеми, вирішувати ситуації, спілкуватися та обмінюватися ідеями. Це сприяє глибшому розумінню та усвідомленню матеріалу [38].

Активна взаємодія у контексті вивчення музично-теоретичних дисциплін означає взаємодію між вчителем та учнями, а також між самими учнями, яка відбувається на основі активності, співпраці та взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу. Основна мета активної взаємодії полягає у сприянні поглибленню розуміння матеріалу, розвитку критичного мислення, співпраці та комунікації між учнями, а також у створенні мотивації для активної участі в освітньому процесі.

Ще однією перевагою використання інтерактивних технологій є індивідуалізація та диференціація. Інтерактивні технології дозволяють адаптувати навчання до індивідуальних потреб та рівня знань кожного учня. Вони можуть надавати різні рівні завдань, персоналізовані рекомендації та підтримку, що допомагає кожному учневі вчитися власним темпом та на своєму рівні [56].

А також, не менш важливою перевагою використання інтерактивних технологій є візуалізація та інтерактивність. Інтерактивні технології дозволяють візуалізувати складні поняття та процеси, що полегшує їх сприйняття та розуміння. Вони можуть включати графіки, діаграми, анімацію, інтерактивні симуляції та ілюстрації.

Багато вчених, педагогів та дослідників вивчали та досліджували основні переваги використання інтерактивних технологій у навчанні. Ось наприклад, Павло Загребельний з його роботою «Ефективність використання інтерактивних технологій у навчальному процесі». Він досліджував вплив інтерактивних технологій на активність та мотивацію учнів, зокрема у контексті викладання математики. Він прийшов до висновку, що використання інтерактивних технологій сприяє підвищенню активності та зацікавленості учнів в освітньому процесі [33].

Ще одним ученим, який запропонував використання інтерактивних технологій в освітньому процесі, вважають Девіда Хопкінса, який провів багато цікавих досліджень. Він визначив, що інтерактивні технології сприяють залученню учнів до активного навчання, розвивають їхні навички співпраці та комунікації, а також підвищують їхню мотивацію та інтерес до навчання [51].

Підсумовуючи всі розглянуті технології, можна зазначити їхній потужний потенціал, використання якого значно посилить пізнавальний інтерес учнів в опануванні музично-теоретичними дисциплінами. Кожна з цих технологій має свої переваги та сприяє розвитку різних навичок та вмінь учнів. Дозволяючи учням активно займатися музикою, вони стимулюють їхній пізнавальний інтерес, творчість, співпрацю та самовираження.

Використання технологій, таких як додатки та програми, віртуальні екскурсії, а також практичні вправи та симуляції, розширює кордони та можливості музичної освіти, забезпечуючи доступ до нових джерел інформації та практичного досвіду [34].

Висновки до першого розділу

1. Проблема формування пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін є однією з актуальних, що досліджуються вченими у науково-педагогічній літературі. Ця проблема полягає у вивченні факторів, процесів і стратегій, які сприяють розвитку та збереженню пізнавального інтересу учнів в освітньому процесі.

Дослідження у цій області спрямовані на виявлення того, які фактори впливають на зростання пізнавального інтересу учнів, які методи та підходи є ефективними для стимулювання цього інтересу, та які стратегії можна застосовувати для збереження його протягом тривалого періоду.

Дослідження у галузі формування пізнавального інтересу учнів мають велике значення для педагогів та психологів, оскільки вони надають підґрунтя для розробки ефективних навчальних стратегій, методик та програм, спрямованих на збереження та формування пізнавального інтересу учнів.

Отже, аналізуючи проблему пізнавального інтересу учнів у науковій літературі, відзначаємо, що розвиток пізнавального інтересу залежить від різних аспектів, включаючи сутнісну характеристику пізнавального інтересу.

2. За допомогою інтерактивних технологій навчання створюється сприятливе середовище для розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Інтерактивне навчання – технологія, де діти активно взаємодіють з навчальними матеріалами та учасниками навчального процесу. Таке навчання сприяє розвитку розумових, соціальних та емоційних навичок дитини, а також впливає на формування її свідомості [27].

Однією з основних характеристик інтерактивного навчання є активна участь дитини у процесі вивчення матеріалу. Вона може включати такі елементи, як дискусії, групові проекти, практичні завдання та рольові ігри. Це дозволяє дітям брати участь у власному навчанні та робити власні висновки.

Інтерактивне навчання також сприяє розвитку критичного мислення дитини. Воно підтримує учнів у виявленні причинно-наслідкових зв'язків, узагальнення фактів та аналізу вивченого матеріалу. Це допомагає учням зрозуміти та оцінити отриману інформацію з різних поглядів, розвиваючи їх критичне мислення та аналітичні навички.

Також, інтерактивне навчання сприяє соціальному розвитку особистості. Учні взаємодіють один з одним, спілкуються, обмінюються ідеями та працюють у групах. Це допомагає покращити їх навички спілкування, вміння працювати у команді та вирішувати проблеми разом з

іншими. В результаті це може позитивно позначитися на свідомості дитини, розширюючи її світогляд та розуміння різних точок зору.

Отже, інтерактивне навчання має потужний вплив на свідомість дитини. Воно сприяє активному залученню учнів до освітнього процесу, розвиває їх критичне мислення та аналітичні навички, а також сприяє соціальному розвитку. Цей підхід має багато переваг і може допомогти дитині стати більш свідомою та самостійною особистістю. Інтерактивне навчання має значний вплив на свідомість і емоційний стан особистості. Вплив інтерактивних технологій на формування музичних поглядів, почуттів, переконань, адекватної поведінки та взаємодії між словом і ділом учнів стає ефективним, якщо враховуються психологічні та фізіологічні особливості учнів [26].

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Сутнісна характеристика та структура пізнавального інтересу учнів

Поняття «пізнавальний інтерес» учені пояснюють по-різному, проте у визначеннях можна відслідкувати спільні риси, які характеризують це поняття:

– пізнавальний інтерес – це інтерес, збуджений змістом, який викликає бажання пізнати те, що невідомо учню (Г. Ващенко);

– пізнавальний інтерес – особлива вибіркова спрямованість особистості на процес пізнання. Це взаємодія інтелекту і вольових процесів (Л. Лохвицька);

– пізнавальний інтерес – емоційно усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості на предмет і пов'язану з ним діяльність, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів (Т. Дуткевич) [42].

Інтерес – це складне сплетіння інтелектуально-емоційних процесів, вольових здібностей людини, їх взаємозв'язків і взаємопроникнення, а також взаємовпливів. Інтерес спонукає до формування складних понять, їх міцному запам'ятовуванню, тому є чинником вихованості розвиненої особистості [16].

Л. Фейербах у своїх роботах зазначав, що те, для чого відкрите серце, не може скласти таємниці і для розуму. Видатні вчені досліджували структуру пізнавального інтересу в різних аспектах. Наприклад, французький психолог і філософ XIX ст. Жан Жак Руссо здійснив значну кількість досліджень у галузі пізнавального процесу та розвитку людського інтересу. Одним з найважливіших відкриттів, зроблених Руссо, було його вивчення

структури пізнавального інтересу. Руссо вказував на те, що пізнавальний інтерес включає три складові елементи:

- зацікавленість у певній темі, або області знань;
- прагнення отримати нові знання, розширити свої знання і розуміння;
- воля до постійного самовдосконалення та розвитку [58].

Згідно з Руссо, пізнавальний інтерес є важливим стимулом навчання і розвитку людини. Він вважав, що якщо в учнів є пізнавальний інтерес до певної теми, то вони будуть мотивовані вивчати її глибше. Саме завдяки дослідженням Ж. Ж. Руссо структура пізнавального інтересу стала однією з ключових складових сучасних теорій мотивації та навчання. Його внесок у розуміння процесу пізнання та розвитку людини є вельми значущим та використовується у сфері психології та освіти в усьому світі [29].

Т. Поніманська так розкриває сутність поняття «пізнавальний інтерес»: «Прагнення дитини пізнавати нове, з'ясувати незрозуміле про якість, властивості предметів, явищ дійсності, бажання вникнути в їх сутність, знайти існуючі між ними зв'язки та відношення» [68].

О. Савченко сутність поняття «пізнавальний інтерес» пояснює таким чином: прагнення до пізнання, що виявляється в активному вибірковому ставленні учня до вивчення сутнісних ознак і властивостей предметів, явищ, способів діяльності [62].

Н. Бібік вважає, що пізнавальний інтерес – складна інтегрована якість особистості, яка відображує найбільш значущі її сторони (інтелект, волю, почуття) а також має чіткі ознаки, які уможливають вимір і керівництво процесом розвитку. Пізнавальний інтерес відбиває найбільш значущі сторони внутрішнього розвитку особистості (волю, інтелект, почуття) і характеризується об'єктивними умовами появи і розвитку. Н. Бібік розглядає пізнавальний інтерес з трьох позицій, як: засіб навчання; мотив навчальної діяльності; стійка якість особистості Н. Бібік [3].

Як засіб, інтерес є ефективним інструментом учителя мистецької школи, що дозволяє спрямовувати увагу учнів і робити освітній процес цікавим. Як мотив навчальної діяльності – інтерес переважає над іншими мотивами (престиж, обов'язок, досягнення) і має меншу ситуативну залежність. Пізнавальний інтерес як стійка якість особистості проявляється в тому, що всупереч різним обставинам, особистість, досягає бажаного. Характеристика пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл полягає у їхній мотивації, прагненні до саморозвитку та розширення знань у сфері музики. Характеристика пізнавального інтересу включає кілька ключових рис, які впливають на процес вивчення музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах [39].

По-перше, пізнавальний інтерес проявляється у цілеспрямованості. Учні встановлюють чіткі цілі та завдання щодо отримання, розуміння та використання знань у музичній сфері.

По-друге, активність учнів є важливою складовою пізнавального інтересу. Вони проявляють бажання досліджувати нові ідеї, шукати відповіді на запитання, аналізувати інформацію та брати активну участь в освітньому процесі.

Глибина розуміння є ще одним аспектом пізнавального інтересу. Учні зосереджуються на глибокому розумінні музично-теоретичних концепцій, принципів та взаємозв'язків, а не задовольняються поверхневими знаннями. Також пізнавальний інтерес спонукає учнів до творчого мислення та виявлення своєї унікальності. Вони розвивають творчі навички, стимулюються до вирішення складних завдань та розвитку інноваційного мислення у музиці. Це є внутрішньою мотивацією учня досліджувати, аналізувати та розглядати питання з різних точок зору, з метою отримання глибини знань та розуміння [28].

Нарешті, пізнавальний інтерес сприяє саморозвитку. Учні постійно прагнуть до особистого розвитку, досягнення своїх цілей і постійного

розширення своїх знань та навичок у галузі музичної теорії. Ці риси сутнісної характеристики пізнавального інтересу покликані сприяти розвитку учнів у процесі викладання музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах. Ці риси стимулюють учнів до активного і самостійного навчання, вони відчують задоволення та радість від процесу отримання знань. Внутрішня мотивація та інтерес до музики спонукають учнів до пошуку нових ідей, глибокого розуміння матеріалу та розвитку творчих навичок. Такий пізнавальний інтерес допомагає учням досягати успіху, розкривати свій потенціал та розвивати особистість. Він також сприяє самореалізації учнів, розвитку їхньої внутрішньої контрольованості та самоорганізації [16].

Інтерес до навчання – це стан, коли учень відчуває цікавість, бажання та мотивацію до здобуття знань і удосконалення своїх навичок. Він стимулює активність, самостійність і розвиток когнітивних функцій учня, а також сприяє формуванню постійної потреби у накопиченні нових знань та навиків.

Основними характеристиками пізнавального інтересу учнів є:

1. Мотивація. Пізнавальний інтерес починається із сильного бажання отримати знання, або розуміння певної теми. Учень відчуває внутрішню потребу вивчати нові матеріали й задовольняти свою цікавість. Прагне розуміти причинно-наслідкові зв'язки, досліджує теорії та концепції, ставить питання й активно добуває інформацію. Деякі фактори, які стимулюють мотивацію у пізнавальному інтересі:

- цікава і доступна інформація: учні відчують більшу зацікавленість до тем, якщо вони представлені інтерактивними методами, цікавими презентаціями;

- практичне застосування знань: школярі бачать, які можуть бути практичні вигоди від здобуття певних знань, вони мають більше мотивації вивчити цю тему. Наприклад учні можуть оволодіти музичним інструментом, який може полегшити їхню комунікацію та позитивно вплинути на кар'єрний ріст;

– створення цілей: мотивація зростає, коли людина має конкретні цілі та плани. Вони стимулюють наполегливість і пошук нових знань, так як їх досягнення надає задоволення та прогрес;

– посилення успіхів: підтримка й заохочення учнів за досягнення якихось успіхів у пізнавальному процесі, таких як освоєння нового інструменту, або вирішення певних складних завдань, сприяє подальшій мотивації і бажанню продовжувати вивчення теми;

– визнання та похвала: заохочення та слова підтримки від близьких, друзів, викладачів, однокласників можуть бути сильним мотиватором розвитку пізнавального інтересу.

Загалом, мотивація у пізнавальному інтересі залежить від того, у якій мірі цікавою і важливою є тема, які можуть бути практичні переваги від знань, наскільки дитина відчуває свій успіх та в якій формі отримує допомогу та похвалу [32].

2. Цікавість. Пізнавальний інтерес виникає тоді, коли тема, або предмет викликає в учня емоційний відгук. Цікавий матеріал збадьорює школяра, пробуджує його прагнення досліджувати й збільшує його рівень активності. Учень прагне досягти високих результатів, постійно підтримує свій інтерес та із захопленням вивчає нові теми й дисципліни. Вона може виникати із особистих інтересів, практичної значимості, актуальності, надихаючих факторів тощо.

Цікавість спонукає дитину до активного вивчення того чи іншого матеріалу. Вона впливає на мотивацію людини до знання, її емоційний стан та ставлення до навчання. Якщо учень цікавиться певною темою, або предметом, він буде більш схильним до праці, дослідження та зусиль для отримання знань у цій галузі.

Цікавість також допомагає забезпечити глибше розуміння та запам'ятовування інформації. Коли вихованець цікавиться певною темою, він більш уважний, активно слухає та сприймає інформацію. Це стимулює його

мозок до праці і сприяє кращому засвоєнню інформації та розвитку когнітивних навичок.

Отже, цікавість є основною характеристикою пізнавального інтересу, оскільки вона визначає зацікавленість дитини темою, стимулює активність, мотивацію та пізнавальну діяльність і сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню інформації [68].

3. Активність. Пізнавальний інтерес спонукає дитину до активних дій. Він залучає її до досліджень, самостійного пошуку і вивчення нової інформації, а також до розв'язання завдань і виконання практичних вправ, розвитку знань і навичок у певній сфері. Це може включати такі дії, як читання, дослідження, вивчення нових понять і концепцій, розв'язування проблем, самостійне навчання, тощо. Активність у пізнавальному інтересі може бути спрямована на різні сфери життя, такі як наука, мистецтво, культура, спорт та інші [45].

Вона може виявлятися у волі до навчання, пошуку інформації, аналізу та обробки даних, співпраці з іншими людьми, використанні критичного мислення та рефлексії. Активність у пізнавальному інтересі має багато переваг. Вона сприяє розширенню світогляду, підвищенню самоосвіти, розвитку творчого мислення, розумінню проблем та їх розробці. Також, активне залучення до пізнавального інтересу може сприяти самореалізації, підвищенню самодисципліни, розвитку аналітичних та критичних навичок.

Що ж до конкретних прикладів активності у пізнавальному інтересі це можуть бути:

- вивчення нової мови або культури;
- ознайомлення з історією, або географією певної країни;
- вивчення музичного інструменту або розвиток музичних навичок;
- читання книг, наукових статей або досліджень;
- вивчення нових технологій та програмування;
- удосконалення нових навичок у мистецтві.

Важливо ставити мету й завдання для активності в пізнавальному інтересі, щоб мати чітку орієнтацію й отримати максимальну користь від цього процесу.

4. Самостійність – це здатність розрізняти, аналізувати інформацію незалежно від інших, а також приймати рішення та діяти без чужої допомоги. Пізнавальний інтерес підтримує самостійність учня. Він спонукає його до самостійного аналізу і оцінювання отримуваних знань, розвитку критичного мислення і вміння робити висновки [60].

Характерна риса пізнавального інтересу полягає у тому, що самостійність допомагає дитині глибше вникнути в об'єкт свого інтересу, зрозуміти його сутність та особливості. Дитина із самостійним інтересом не чекає, коли їх хтось щось розповість, або надасть інформацію, а самостійно знаходить джерела і ресурси, щоб поглибитися у тему і здобути нові знання. Вона проявляє ініціативу, незалежність і активність у своєму пошуку знань необхідних для задоволення свого інтересу.

Така самостійність допомагає вихованцю розвивати когнітивні, аналітичні та творчі здібності, стимулює її розвиток та досягнення нових вершин у пізнанні світу.

5. Практична значущість. Пізнавальний інтерес виникає, коли школяр розуміє, що отримані знання, чи набуті навички можуть бути корисними для нього в житті. Він матеріалізується у бажання використовувати знання для розв'язання практичних задач і проблем. Коли пізнавальний інтерес виявляється в практичній сфері, учень більш захоплюється навчанням та розумінням реальних проблем і задач, які можна вирішити або поліпшити [32].

Знання, які отримують діти у процесі пізнання можуть бути використані для покращення особистого життя, або соціального блага.

Вважаючи мотивацію одним із важливих компонентів в структурі пізнавального інтересу, зазначимо, що учені розглядають теорію мотивації як

комплексну систему ідей та концепцій, що вивчає механізми, фактори та процеси, які стимулюють, підтримують та регулюють наші дії, цілі та досягнення. Мотивація може мати зовнішній, або внутрішній характер. Зовнішня мотивація включає зовнішні стимули, такі як нагороди, похвала, оцінки тощо, що спонукають учня до вивчення музично-теоретичних дисциплін. З іншого боку, внутрішня мотивація впливає з особистих цінностей, інтересів, потреб та задоволення від самого процесу навчання. Вона включає в себе внутрішні прагнення до самовдосконалення, досягнення особистих цілей та задоволення від розширення своїх знань та навичок у музиці [28].

Дослідження внутрішньої мотивації та пізнавального інтересу здійснюють вчені у галузі психології та освіти. Вони досліджують різні аспекти мотивації, її вплив на навчання та розвиток учнів. Дослідники визначають, що внутрішня мотивація є важливим фактором, що сприяє пізнавальному інтересу та освітньому успіху. Одним із авторитетних дослідників, який зробив вагомий внесок у розвиток теорії мотивації, є американський психолог, Абрахам Маслоу. Він запропонував так звану піраміду «Ієрархію потреб Маслоу» (рис.2.1.)

Рис.2.1. Ієрархія потреб за Маслоу [69]

Згідно з рис.2.1 можемо розглянути піраміду Маслоу, де він описав п'ять основних рівнів потреб людини, включаючи фізіологію, безпеку та комфорт, соціалізацію, потреби в самооцінці та самореалізації.

Отже, розглянемо більш детально всі п'ять рівнів ієрархії потреб Маслоу та причетність цих потреб до розвитку пізнавального інтересу учнів.

Перший рівень ієрархії потреб Маслоу – це фізіологічні потреби, які включають основні біологічні потреби, необхідні для виживання та функціонування людини. Ці потреби включають такі аспекти, як їжа, пиття, сон, притулок, фізичне благополуччя та інші [69].

Фізіологічні потреби мають безпосередній зв'язок з пізнавальним інтересом у контексті викладання музично-теоретичних дисциплін. Якщо учні не задовольняють свої фізіологічні потреби, вони можуть відчувати дискомфорт, втомленість, зневагу, або втрату уваги, що негативно впливає на їхню здатність концентруватися і проявляти пізнавальний інтерес.

Наприклад, якщо учень приходить на урок голодним, його увага може бути спрямована на пошук їжі, а не на уважне сприйняття матеріалу. Голод може впливати на рівень енергії та витривалість учня, що може знизити його пізнавальний інтерес і волю до навчання. Також, недостатній сон, або погана якість сну можуть призвести до зниження когнітивних функцій, утруднення засвоєння нової інформації та зниження пізнавального інтересу учня. Недостатній сон може призвести до розсіяності, втрати уваги та нездатності до глибокого аналізу матеріалу [69].

Другий рівень ієрархії потреб Маслоу включає потреби у безпеці та комфорті. Ці потреби виникають після задоволення фізіологічних потреб і стають важливими для формування пізнавального інтересу

Потреба в безпеці включає не лише фізичну безпеку, але й відчуття емоційної та психологічної безпеки. Учень повинен відчувати, що навчальне середовище є безпечним, що його думки, ідеї та виявлення пізнавального інтересу будуть прийняті і поважні. Наявність стабільності і

передбачуваності у навчанні сприяє формуванню позитивного ставлення до освітнього процесу [69].

Наприклад, якщо учень відчуває загрозу своєї безпеки, будь-то фізична, чи емоційна, його пізнавальний інтерес може бути обмежений, або навіть загаснути. Він може витратити свою енергію та увагу на захист від потенційної небезпеки, замість того, щоб бути активним учасником освітнього процесу. Також, стабільність у навчальному середовищі є важливою для стимулювання пізнавального інтересу учнів. Неперервність у викладанні, наявність певної структури та передбачуваності у плануванні уроків сприяють розвитку довіри та сприйняття освітнього процесу як безпечного та цікавого.

Отже, задоволення потреб у безпеці та стабільності є важливими факторами, що впливають на розвиток пізнавального інтересу учнів.

Третій рівень ієрархії потреб Маслоу включає соціальні потреби, такі як потреба в приналежності, любові, соціальній взаємодії та прийнятті. Ці потреби стають важливими при формуванні пізнавального інтересу учнів мистецьких шкіл засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін [69].

У контексті музичної освіти, учні зазвичай спілкуються та співпрацюють з іншими учнями, викладачами та музичними колективами. Це стимулює їхній пізнавальний інтерес, оскільки взаємодія з однодумцями та колегами може надихати, мотивувати і розширювати знання. Потреба в приналежності відображає бажання людини встановлювати і підтримувати соціальні зв'язки, належати до групи або спільноти. А потреба у любові та прийнятті передбачає бажання мати близькі взаємини, отримувати підтримку, прояви тепла і любові.

У музичному середовищі учні можуть отримувати підтримку від своїх однокласників, викладачів та батьків, що сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання музики та розвитку пізнавального інтересу.

Соціальна взаємодія відіграє важливу роль у стимулюванні пізнавального інтересу учнів. Колективні заняття, спільна виконавська діяльність та взаємний обмін досвідом сприяють активному навчанню, стимулюють учнів до дослідницького підходу до вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Четвертий рівень ієрархії потреб Маслоу включає потребу у самооцінці, досягненні та визнанні. Ця потреба стає важливою для формування пізнавального інтересу учнів.

Потреба в самооцінці відображає бажання людини бути впевненою в своїх здібностях, мати позитивне ставлення до себе і своїх досягнень. Учні, які мають позитивне сприйняття себе як музиканти та інші учні, зазвичай виявляють більший інтерес до вивчення музичної теорії. Сприятливе середовище, яке підтримує самооцінку учнів, допомагає стимулювати їхній пізнавальний інтерес та мотивацію до досягнень у музичній освіті.

Потреба в досягненні включає бажання ставити перед собою виклики, досягати поставлених цілей та розвивати свої здібності. У контексті музичної освіти, учні можуть встановлювати музичні цілі, такі як вивчення складних композицій, покращення техніки гри на інструменті або написання своїх музичних творів. Поступове досягнення цих цілей стимулює їхній пізнавальний інтерес [69].

Потреба у визнанні відображає бажання отримувати повагу, підтримку та визнання від оточуючих за свої досягнення. Учні, які отримують позитивну оцінку своїх зусиль та досягнень у музичному навчанні, відчувають більшу мотивацію.

П'ятий рівень ієрархії потреб Маслоу – потреба самореалізації, що означає бажання людини розвивати свій потенціал, досягати особистих цілей і задовольняти внутрішні потреби, пов'язані з власним потенціалом. Цей рівень передбачає прагнення до самовдосконалення, креативності, розвитку особистості та виявлення власної унікальності [69]

У процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах, п'ятий рівень ієрархії потреб за Маслоу може відображати бажання учнів досягти високого рівня майстерності у музиці, розвинути свої таланти та виявити свою унікальність як музикантів. Це може включати прагнення до створення власних музичних творів, виступів на сцені, участі у конкурсах та інших формах прояву творчих здібностей. Потреба самореалізації може бути сильним стимулом для формування пізнавального інтересу учнів у вивченні музично-теоретичних дисциплін та сприяти їхньому залученню до глибокого засвоєння музичних знань та навичок [69].

Отже, усі п'ять рівнів ієрархії потреб Маслоу поєднуються у тісний взаємозв'язок і формують загальну теорію людської мотивації. За цією теорією, поки більш низькі рівні потреб не будуть задоволені, людина не буде здатна повністю зосередитися на більш високих рівнях потреб.

У контексті пізнавального інтересу учнів, ця теорія може пояснити, що, поки базові фізіологічні та потреби безпеки учнів не будуть задоволені, вони не будуть здатні повністю зосередитися на вивченні музично-теоретичних дисциплін. Тому важливо створити сприятливе середовище, що задовольняє основні потреби учнів, щоб вони могли успішно вчитися та розвиватися у своїх музичних здібностях.

Теорія мотивації впливає на пізнавальний інтерес шляхом активізації внутрішньої мотивації учнів. Внутрішня мотивація є внутрішнім стимулом, який спонукає учнів до самодостатньої освіти і пізнання. Вона виникає з самого внутрішнього бажання отримувати задоволення, розвиватися, досягати цілей і задовольняти свої потреби [69].

Таким чином, на основі аналізу наукової літератури з проблеми формування пізнавального інтересу учнів, у структурі пізнавального інтересу нами було виділено такі компоненти: мотиваційний, емоційний, діяльнісний та рефлексивний.

2.2. Стан сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку

Поняття «формування» та «розвиток» пізнавального інтересу учнів мають важливі спільні аспекти, але при цьому вони розрізняються. У психології термін «формування» охоплює комплекс прийомів та методів соціального впливу на особистість з метою сформувати в ній певну систему соціальних цінностей, світогляду, логічного мислення та інші когнітивні якості [11].

Формування пізнавального інтересу представляє собою процес переходу з певних умов від нижчого до стійкого вищого рівня пізнавального інтересу. Цей процес характеризується встановленою сукупністю ознак, за яких відбувається мобілізація всіх психофізіологічних систем учня, спрямованих на ефективне сприйняття та виконання певних навчально-пізнавальних завдань.

Перш ніж формувати пізнавальні інтереси учнів молодшого шкільного віку, необхідно виявити стан їх сформованості.

Педагогічна діагностика забезпечує зворотний зв'язок у педагогічній системі. За допомогою неї можна отримати дані про стан та рівень сформованості пізнавальних інтересів учнів, коригувати процес їх формування; передбачати, прогнозувати зміни у розвитку та формуванні пізнавальних інтересів учнів у майбутньому [7].

Пізнавальний інтерес є ефективним джерелом самостійного здобуття знань. Це реально діючий мотив навчання, який спонукає школяра до пізнання. Під впливом пізнавального інтересу пізнання набуває особистісного змісту. Формування пізнавального інтересу позитивно впливає на духовний потенціал школяра, сприяє наближенню його до цінностей навколишньої дійсності, робить діяльність більш осмисленою та успішною, підвищує якість виконуваної роботи, впливає на розвиток ціннісних орієнтацій учня.

Важливою особливістю процесу формування пізнавального інтересу в учнів молодшого шкільного віку є така організація освітнього процесу, яка вимагає від дитини активної, пошукової чи творчої роботи, а не елементарного орієнтування на новизну та несподіванку. Цьому сприяють особливості молодшого шкільного віку.

З настанням молодшого шкільного віку, діти мають певний потенціал розвитку і це є визначальним моментом вступу дитини до школи (від 6-7 до 10-11 років (1-4 класи). У цей період відбувається подальший фізичний та психофізіологічний розвиток дитини, що забезпечує можливість регулярного навчання у школі. Змінюється соціальне становище дитини як у колективі, так і у його сім'ї, що вносить найважливіші зміни у життя.

У цей період закладається фундамент моральної поведінки, відбувається засвоєння моральних правил, починає формуватися загальна спрямованість особистості. Виникають нові відносини між дитиною та вчителем, відносини між однолітками, відбувається включення до системи колективів, у новий вид діяльності – освітній процес, який висуває низку особливих вимог до учня.

Пам'ять у молодшому шкільному віці розвивається у напрямках довільності та свідомості. Діти мимоволі запам'ятовують освітній матеріал, який їм цікавий і поданий в ігровій формі, з яскравими посібниками, презентаціями. Але в цьому віці вони здатні довільно запам'ятовувати матеріал, який їм не надто цікавий. Зазначається формування такої психічної особливості, як увага. Молодші школярі здатні займатися однією справою від 10-20 хвилин. На уроці вчитель намагається привернути увагу учня та підтримувати її, змінювати види діяльності, чергувати активність для найбільш продуктивного ефекту. У цей період у 2 рази збільшується об'єм уваги, підвищується її стійкість, перемикання та розподіл.

Формування пізнавальних інтересів – важлива проблема у вихованні всебічно розвиненої особистості, що має соціальне, педагогічне та психологічне значення.

Теоретичний інтерес пов'язаний як із прагненням пізнання складних теоретичних питань та проблем конкретної науки, так і використанням їх як інструменту пізнання. Це ступінь активного впливу людини на світ, на його перебудову, що безпосередньо пов'язане зі світоглядом людини, з її переконаннями в силі та можливостях науки. Цей ступінь характеризує як пізнавальний початок у структурі особистості, й людини як діяча, суб'єкта, особистості [44]. У реальному процесі всі зазначені шаблі пізнавального інтересу є найскладнішими поєднаннями та взаємозв'язками.

Пізнавальний інтерес – чинник отримання знань, визначальний мотив освітньої діяльності школяра, тому дуже важливо знати його прояви, ознаки.

Ці чинники можна розділити на:

- спонукальні – цікавість, допитливість, прагнення пізнати нове та ін.;
- освітні – уявлення, факти, закони, теорії, методи науки та ін.;
- організаційні – методи, прийоми та способи роботи вчителя з учнями;
- соціальні – батьки, засоби масової інформації та ін.;
- психологічні – вікові особливості учнів молодшого шкільного віку, схильності, здібності та ін. [32].

Група спонукальних чинників спрямована на вирішення найближчих завдань учнів молодшого шкільного віку (набуття корисних навичок) і задоволення раптових потреб (задоволення цікавості).

До групи освітніх чинників прийнято відносити закони, принципи, факти – всі провідні знання, що використовуються для виконання пізнавальних завдань, які спонукають учнів до мисленнєвої діяльності.

До групи організаційних чинників, які впливають на стан сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку,

відносять: методи, прийоми та способи роботи вчителя з учнями; форми проведення урочних та позаурочних занять.

Група соціальних факторів включає: вплив батьків, засоби масової інформації, тощо.

Групу психологічних чинників умовно поділяють на дві підгрупи: мотиваційну та особистісну.

Таким чином, у педагогічній практиці формування пізнавального інтересу часто розглядають як засіб активізації пізнавальної діяльності учня та ефективний інструмент для вчителя. Цей «інструмент» дозволяє вчителю зробити освітній процес привабливим, виділити ті аспекти навчання, які можуть привернути увагу учнів, підштовхнути їх активізувати мислення, викликати емоції та захоплення й працювати із зацікавленістю під час навчання.

З огляду на різний індивідуальний розвиток, прояви пізнавальної діяльності та інтересів учнів можуть відрізнятися в одному класі.

Початковий рівень пізнавальної діяльності можна розглядати як відкритий та спрямований на нові факти та захоплюючі явища, які виявляються у представленій на уроці інформації [28].

Особливе значення приділяється пізнавальній діяльності учнів на більш високому рівні. Це виявляється в їхньому інтересі до вивчення причинно-наслідкових зв'язків, моделей розпізнавання та загальних характеристик явищ за різних умов. На цьому рівні також враховуються елементи дослідницької творчої діяльності, що сприяє здобуттю нових знань і вдосконаленню освітніх технологій. Проте, на кожному етапі педагог може спостерігати, на якому рівні розвитку цікавості знаходиться учень. Це може бути рівень фактів і повторюваної діяльності, рівень виокремлення важливих зв'язків і прагнення до пошукової діяльності, або рівень розкриття значущих закономірностей і глибинних причинно-наслідкових зв'язків, що є характерним для учнів середнього шкільного віку.

Учнівські пізнавальні здібності визначаються такими факторами як описово-пошуковий, репродуктивно-фактологічний характер пізнавальної діяльності. Основним фактором, що визначає рівень інтересу, є нахил до пізнання об'єктів (фактів, процесів, закономірностей). Цей нахил супроводжується такими параметрами, як стійкість, локалізованість та усвідомленість [47].

Стійкість параметра відкриває нам різноманітні можливості у сфері інтересів школяра. Пізнавальний інтерес може бути ситуативним, обмежуватися особистими реакціями на особливо емоційні ситуації навчання (потужні емоційні переживання, захоплюючі історії, цікаві фільми). Однак цей інтерес може швидко витратитися, закінчившись разом із ситуацією, що його збудила. Щоб підтримати такий інтерес, необхідно систематично підкріплювати його зовнішніми засобами, постійно діставати нові та особливі враження. Інтерес завжди виникає в результаті зовнішнього впливу, і сам учень залишається нейтральним до навчання, поки не зацікавиться чимось новим.

Дитячий інтерес до навчальної діяльності проявляється через їх інтелектуальну активність, яка виявляється у багатьох способах. Найбільш помітними проявами цієї активності є запитання школярів до педагога. Ці запитання свідчать про їх бажання зрозуміти ще більше і глибше проникнути в предмет свого інтересу. Учні, які не проявляють активності і байдужі до навчання, не ставлять запитання, оскільки вони не цікавляться вирішенням існуючих проблем [27].

Одним із важливих показників інтелектуальної діяльності є активне використання набутих знань та вмінь у життєвій діяльності дитини. Позитивний інтелектуальний розвиток передбачає, що учні змогли використати свій набутий досвід у різних ситуаціях та вирішенні завдань. Пізнавальний інтерес не може обмежуватися використанням готових формул

і шаблонів, тому їхнє застосування у різноманітних ситуаціях та завданнях свідчить про їхню гнучкість і здатність вільно використовувати свої знання.

Ще одним важливим показником інтелектуальної активності учнів є бажання поділитися отриманою інформацією з різних джерел поза школою з друзями та вчителем. Це свідчить про наявність у них пізнавального інтересу. Педагог може оцінити рівень інтелектуальної активності учня без особливих зусиль, оскільки вона проявляється у бажанні ділитися інформацією. Інший параметр, який може свідчити про наявність інтересу учнів – це їх емоційний стан під час пізнавальної діяльності. Вчителю часто важко спостерігати за цими емоціями, оскільки вони бувають недостатньо виразними. Та тільки врахувавши всі ці параметри, можна сформувати цілісну картину інтересів учнів [68].

Виявлення пізнавальних інтересів можливе не лише під час навчальної діяльності, але й поза нею, оскільки учні спираються на свої інтереси не лише під час уроків. Вільна діяльність учнів дозволяє нам розкрити характер, глибину, локалізацію пізнавального інтересу. Вибір конкретної області знань, діяльності, коло читання або занять у вільний час дозволяє учням розкрити свої інтереси, потенційні можливості та використати накопичені знання та навички в практичній діяльності.

Проблема дослідження пізнавального інтересу залежить від того, що він має різну природу виникнення, характер прояву та розвитку. Значним на усіх етапах дослідження пізнавального інтересу є його діагностика. Під діагностикою пізнавального інтересу розуміється сукупність різних методів, що дозволяють виявити вихідний рівень пізнавального інтересу, і навіть його розвиток в освітньому процесі [57].

Аналіз наукової літератури засвідчує, що різні учені (М. Алексєєва, В. Акопян, І. Бех, Н. Белявіна, Н. Бібік, А. Боднар, Ж. Вірна, Й. Гербарт, Ю. Гільбух, І. Гутнік, О. Губенко, М. Дергач, К. Єсипович, С. Журавель, Л. Засекіна, К. Ізард, С. Кондратюк, Я. Коменський, А. Кульчицька,

В. Лозовая, Л. Лохвицька, С. Максименк, В. Моргун, Л. Нарочна, В. Паламарчук, О. Савченко, Е. Стронг, А. Чебікін та ін.) у тій чи іншій мірі торкалися питання критеріїв та показників сформованості пізнавального інтересу.

Н. Бібік було визначено такі критерії та показники сформованості пізнавальних інтересів школярів молодшого шкільного віку:

– інтелектуальна активність – як вияв інтересу до встановлення закономірностей; оперування фактами; прагнення знаходити інформацію та ділитися нею з оточуючими;

– допитливість – схильність до набуття нових знань; інтереси учнів молодшого шкільного віку;

– регулятивні процеси – зосередженість; слабка відволікання; емоційні прояви [3].

За підсумками досліджень, проведених Н. Бібік, а також при узагальненні показників, виділених іншими дослідниками, В. Акою визначив такі критерії: змістовно-діяльнісний, емоційний, регулятивний.

Показниками змістовно-діялісного критерію є: характер питань, встановлення закономірностей, самостійність у виконанні завдань, пошук нових (індивідуальних) способів вирішення завдань, участь у позаурочній діяльності, використання досягнень науки в інших предметних галузях та повсякденній діяльності. До показників емоційного критерію відносяться прояви емоцій, переживань під час отримання знань, настроїв учнів. Регулятивний критерій передбачає прагнення завершити виконання завдання, допитливість, зосередженість уваги, реакція учнів на дзвінок, вибір учнями складності завдання [3].

У результаті аналізу наукової літератури та відповідно до структурних компонентів пізнавального інтересу з метою діагностики стану сформованості пізнавального інтересу в учнів молодшого шкільного віку нами було виділено наступні критерії та показники (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Критерії та показники сформованості пізнавального інтересу
молодших школярів**

№ п\п	КОМПОНЕНТИ	КРИТЕРІЇ	ПОКАЗНИКИ
1.	Мотиваційний	мотиваційно- потребовий	бажання отримувати знання, потреба у вивченні нового матеріалу
2.	Емоційний	емоційно- зацікавлений	емоційна реакція учня на нову інформацію; захопленість, зацікавленість у вивченні навчального матеріалу
3.	Діяльнісний	діяльнісно- практичний.	готовність до активних дій з метою пошуку і засвоєння інформації, використання знань у практичній діяльності, активність у розв'язанні практичних завдань
4.	Рефлексивний	рефлексивно- оцінювальний	самостійність та усвідомлення власних дій у процесі засвоєння та реалізації знань на практиці

У процесі виникнення та розвитку пізнавального інтересу виділяють кілька рівнів його розвитку, що має велике значення для педагогічної практики. На думку Я. А. Коменського, для виділення рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів доцільно використовувати структурно-функціональний підхід, який зберігає традиційну шкалу рівнів, але виходить з функціональних змін у когнітивній генерації дитини під час переходу від рівня до рівня [30].

О. Губенко визначив класифікацію рівнів пізнавальних інтересів учнів, представивши їх як [16]:

- інтерес-переживання, що переходить за відповідних умов у відношення, мотив діяльності;
- інтерес-спрямованість, що дозволяє дитині осмислити, оцінити об'єкт свого інтересу;
- інтерес-потреба, який свідчить про перехід інтересу у стійку особистісну характеристику.

А. Боднар виділяє 3 рівні сформованості пізнавального інтересу учнів початкових класів:

- елементарний рівень проявляється в увазі до конкретних фактів, дій за зразком;
- середній рівень характеризує інтерес до залежностей, до виявлення причинно-наслідкових зв'язків;
- вищий рівень вказує на прояв інтересу до теоретичних проблем, творчої діяльності з освоєння знань [4].

Грунтуючись на дослідженнях учених, нам видається доцільним виділити три рівні сформованості пізнавального інтересу: елементарний, середній, низький.

Елементарний рівень: відсутність бажання отримувати знання, потреби у вивченні нового матеріалу, байдужість до розвитку, вдосконалення; відсутність емоційної реакції, зацікавленості та бажання вивчати новий матеріал; безініціативність до пошуку і засвоєння нової інформації, бездіяльність при зустрічі з труднощами; відсутність самостійності та усвідомленості власних дій при виконанні практичних завдань (списування з дошки, у сусіда по парті), нездатність до самоаналізу.

Середній рівень: вибірковість бажання щодо отримання знань, потреби у вивченні нового матеріалу, прагнення до розвитку, вдосконалення; обмежена емоційна реакція, епізодична зацікавленість та бажання вивчати

новий матеріал; помірна ініціатива до пошуку і засвоєння нової інформації, подолання труднощів за допомогою інших, необхідність в очікуванні пояснювальних інструкцій; часткова самостійність та усвідомленість власних дій при виконанні практичних завдань, ситуативна здатність до самоаналізу.

Високий рівень: яскраво виражене бажання отримувати знання, виражена потреба у вивченні нового матеріалу, постійне прагнення до розвитку, самовдосконалення; яскрава емоційна реакція учня на нову інформацію, захопленість зацікавленість у вивченні нового навчального матеріалу; активність у пошуку і засвоєнні нової інформації, самостійність у подоланні труднощів, активність дій у розв'язанні практичних завдань; самостійність та усвідомленість власних дій при виконанні практичних завдань, здатність до самоаналізу.

Отже, за особливостями прояву пізнавального інтересу в освітньому процесі виділяються три рівні його сформованості: 1 - елементарний, 2 - середній та 3 - високий рівень (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Рівні сформованості пізнавального інтересу молодших школярів

Високий	Середній	Елементарний
яскраво виражене бажання отримувати знання, виражена потреба у вивченні нового матеріалу, постійне прагнення до розвитку, самовдосконалення	вибірковість бажання щодо отримання знань, потреби у вивченні нового матеріалу, прагнення до розвитку, вдосконалення;	відсутність бажання отримувати знання, потреби у вивченні нового матеріалу, байдужість до розвитку, вдосконалення
яскрава емоційна реакція учня на нову інформацію, захопленість	обмежена емоційна реакція, епізодична зацікавленість та бажання вивчати новий	відсутність емоційної реакції, зацікавленості та бажання вивчати новий матеріал

зацікавленість у вивченні нового навчального матеріалу	матеріал	
активність у пошуку і засвоєнні нової інформації, самостійність у подоланні труднощів, активність дій у розв'язанні практичних завдань	помірна ініціатива до пошуку і засвоєння нової інформації, подолання труднощів за допомогою інших, необхідність в очікуванні пояснювальних інструкцій	безініціативність до пошуку і засвоєння нової інформації, бездіяльність при зустрічі з труднощами
самостійність та усвідомленість власних дій при виконанні практичних завдань, здатність до самоаналізу	часткова самостійність та усвідомленість власних дій при виконанні практичних завдань, ситуативна здатність до самоаналізу	відсутність самостійності та усвідомленості власних дій при виконанні практичних завдань (списування з дошки, у сусіда по парті), нездатність до самоаналізу

Слід зазначити, що чим вище рівень сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку, тим досконаліше внутрішні та зовнішні зв'язки між структурними компонентами пізнавального процесу. У процесі як пізнавальної, так і практичної освітньої діяльності здійснюється набуття знань та формування вмій, а якість перебуває у прямій залежності від характеру освітньої діяльності.

Вивчення сформованості пізнавальних інтересів учнів молодшого шкільного віку потребує розробки діагностичного апарату.

На думку дослідників: І. Зязюн, С. Кові, Л. Масол, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Ростовський, О. Савченко, А. Фасоля, К. Фопель,

О. Ярошенко та ін. діагностика сформованості пізнавального інтересу будується на застосуванні комплексу психолого-педагогічних методів, серед яких учені виділяють наступні:

1. Спостереження за поведінкою учнів під час освітнього процесу. Спостереження є важливим методом дослідження пізнавального інтересу. Даний метод дозволяє узагальнити інформацію, встановити зв'язки між фактами, що спостерігаються, простежити окремі якості сформованості пізнавального інтересу.

2. Методика «Пізнавальна активність молодшого школяра» Н. Ковальчук [28]. Ця методика проводилася з метою оцінки пізнавальної активності молодших школярів.

3. Методика «Оцінка рівня шкільної мотивації», автор А. Боднар [4]. Мета методики – виявлення пізнавального інтересу учнів до отримання знань, їх емоційних реакцій.

4. Методика «Ланцюжок», автор О. Пометун [55]. Ця методика базується на принципі гри та використовує елементи інтерактивного навчання. У процесі використання цієї методики, учні беруть участь у різноманітних ігрових ситуаціях, де вони мають активно діяти, спілкуватися та розв'язувати завдання. Це дозволяє залучити їхню увагу та зацікавленість до освітнього матеріалу. Експериментальний матеріал складається з інтерактивних завдань, на яких зображено назви музичних інструментів. Далі учень повинен висловити своє ставлення до кожного музичного інструменту та побудувати «Ланцюжок».

Таким чином, під діагностикою сформованості пізнавального інтересу в учнів молодшого віку розуміється сукупність різних методів, що дозволяють виявити вихідний рівень пізнавального інтересу, а також його розвиток в освітньому процесі [17].

Для учнів молодшого шкільного віку важлива потреба у зовнішніх враженнях. Як показують дослідження, саме вона згодом перетворюється на власне пізнавальні потреби.

Кожен критерій включає набір показників, які характеризують ці критерії. Відповідно до визначених критеріїв та показників, було використано такі методи діагностики, які наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Критерії, показники та методи діагностики сформованості рівнів
пізнавального інтересу молодших школярів**

Критерії	Показники	Методи діагностики
Мотиваційно-потребовий	бажання отримувати знання, потреба у вивченні нового матеріалу	анкетування учнів
Емоційно-зацікавлений	емоційна реакція учня на нову інформацію; захопленість, зацікавленість у вивченні навчального матеріалу	спостереження за учнями під час занять; аналіз активності учнів, інтерес до матеріалу;
Діяльнісно-практичний	готовність до активних дій з метою пошуку і засвоєння інформації, використання знань у практичній діяльності, активність у розв'язанні практичних завдань	Опитування, практичні завдання
Рефлексивно-оцінювальний	самостійність та усвідомлення власних дій у процесі засвоєння та реалізації знань на практиці	тестування учнів

З метою виявлення пізнавального інтересу було проведено діагностичну роботу на базі Бахмацької школи мистецтв імені Андрія Розумовського, у якій взяли участь учні молодшого шкільного віку в кількості 40 осіб.

Аналізуючи бажання отримувати знання, потребу учнів у вивченні нового матеріалу з навчального предмету «Сольфеджіо» за мотиваційно-потребовим критерієм ми здійснили анкетування. Згідно з інструкцією, учням треба було відповісти на 5 питань, вибравши одну з трьох можливих відповідей. Відповіді учнів оцінювалися за такою системою балів, яка залежала від рівня складності завдання (найскладніші, середні та елементарні).

– Високий рівень – учень проявляє високу активність під час уроків сольфеджіо; виявляє захоплення самостійною діяльністю та прагненням подолати труднощі.

– Середній рівень – виявляється у пізнавальній активності, яка потребує інструкцій від учителя. Незалежна діяльність залежить від ситуації, а подолання труднощів відбувається за допомогою інших та очікування допомоги.

– Елементарний рівень – характеризується пасивністю у пізнаванні, уявною самостійністю дій та повною бездіяльністю при зустрічі труднощами. Проаналізувавши результати анкетування, було визначено рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за мотиваційно-потребовим критерієм (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за мотиваційно-потребовим критерієм

Рівні	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
	3 клас 1 група		3 клас 2 група	
Високий	6	30	5	25
Середній	9	45	11	55
Елементарний	5	25	4	20

Показниками емоційно-зацікавленого критерію є емоційний відгук, реакція учнів на певну тему, інформацію, захопленість, зацікавленість у вивченні матеріалу з музично-теоретичних дисциплін. Ця ключова обставина сприяє формуванню пізнавального інтересу. Для цього було проведено спостереження за учнями під час уроків музичної літератури, де особлива увага приділялася емоційному стану молодших школярів. Під час виконання учнями творчих завдань зверталася увага на такі емоційні прояви як: здивування, ініціативні прояви, радість колективної творчості, задоволення від різновидів мистецької діяльності, прагнення до пізнання, досягнення успіху в продуктивній діяльності [21].

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за емоційно-зацікавленим критерієм наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за емоційно-зацікавленим критерієм

Рівні	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
	3 клас 1 група		3 клас 2 група	
Високий	7	35	6	30
Середній	8	40	9	45
Елементарний	5	25	5	25

Для визначенні рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів за діяльнісно-практичним критерієм використовувався метод опитування та виконання практичних завдань на уроках сольфеджіо. Учні активно працювали з метою пошуку та засвоєння інформації. Цей метод був важливим для отримання фактів, їх взаємозв'язку та об'єктивних даних з використання знань в практичній діяльності, активності у розв'язанні практичних завдань. Під час уроків сольфеджіо особлива увага приділялася активності молодших школярів. Вони відзначалися своєю працьовитістю,

ініціативою, самостійністю та вмінням працювати у колективі. Під час опитування учнів на уроках сольфеджіо зверталася увага на наступні моменти:

– чи працюють учні уважно та зосереджено? (Які умови сприяють увазі та концентрації учнів?);

– чи завжди учні правильно виконують завдання вчителя? Як використовують набуті знання в практичній діяльності? За яких умов це відбувається? (Чи є зв'язок між старанністю учнів та певними умовами?);

– чи ставлять учні запитання педагогу під час та після уроку? Якого характеру ці запитання? (Які запитання висували учні самостійно, якого рівня, спрямованості?);

– які активні дії відбуваються, пов'язані з пошуком інформації? Чи активні учні у розв'язанні практичних завдань? (Які позитивні й негативні дії, а також причини їх виникнення?).

Аналізуючи практичні роботи учнів та результати опитування, можна зробити висновок, що більшість завдань було виконано без вияву творчості та за допомогою вчителя. В таблиці 2.6 представлено рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за діяльнісно-практичним критерієм.

Таблиця 2.6

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за діяльнісно-практичним критерієм

Рівні	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
	3 клас 1 група		3 клас 2 група	
Високий	2	10	2	10
Середній	9	45	10	50
Елементарний	9	45	8	40

Показниками рефлексивно-оцінювального критерію є самостійність та усвідомлення власних дій у процесі засвоєння та реалізації знань на практиці.

Аналізуючи рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за рефлексивно-оцінювальним критерієм, зверталась увага на їх самооцінку, саморегуляцію та самосвідомість.

Самооцінка полягає у здатності учнів об'єктивно характеризувати свої навички, досягнення та потреби щодо подальшого розвитку. Діти можуть аналізувати свої технічні вміння, музичну виразність та розуміння теоретичних концепцій.

Саморегуляція засвідчує, наскільки ефективно учні використовують стратегії для досягнення своїх музичних цілей та подолання труднощів.

Самосвідомість – це рівень розуміння учнями свого музичного прогресу, міцні та слабкі сторони своєї діяльності та потенційні можливості для її покращення [60].

З метою визначення рівня знань ми провели тестування відповідно до розділів програми «Музична література».

Тест є формою експериментального дослідження, що складається з спеціальних завдань або системи завдань. Включає питання і варіанти відповідей, з яких учень обирає той, який, на його думку, є правильним. Деякі питання можуть мати декілька правильних відповідей. За кожен правильну відповідь зараховується один бал. Кількість набраних балів дозволяє визначити рівень знань учня згідно рефлексійно-оцінювального критерію.

За кількістю балів можна виділити такі рівні:

- високий рівень: не більше однієї помилки у пройдених матеріалах;
- середній рівень: достатній мінімальний рівень виконання вимог, що ставляться перед конкретною роботою; не більше 3 помилок у завданні;
- елементарний рівень: характеризується недоліками виконання завдань, які перевищують норму приблизно 4-5 помилок на поточному матеріалі, а також 4-5 помилок на попередньо опрацьованому матеріалі.

Під час вивчення предмета «музична література» зверталася увага на: визначення цілей дослідження й діагностування показників виконаних завдань, враховуючи якість аргументації та рівень розуміння теми з музичної літератури. Рівні сформованості пізнавального інтересу молодших школярів за рефлексивно-оцінювальним критерієм представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за рефлексивно-оцінювальним критерієм

Рівні	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
	3 клас 1 група		3 клас 2 група	
Високий	2	10	1	5
Середній	8	40	8	40
Елементарний	10	50	11	55

Аналіз результатів дослідження стану сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого віку на уроках музично-теоретичних дисциплін дав можливість визначити рівні пізнавальних інтересів учнів: високий, середній, елементарний (див. табл. 2.8)

Таблиця 2.8

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів за критеріями

Критерії	Рівні пізнавального інтересу											
	3 клас 1 група						3 клас 2 група					
	Кількість учнів			%			Кількість учнів			%		
	е	с	в	е	с	в	е	с	в	е	с	в
	л	е	н	л	е	н	л	е	н	л	е	н
	е	р	с	е	р	с	е	р	с	е	р	с
	м	е	о	м	е	о	м	е	о	м	е	о
	е	н	д	е	н	д	е	н	д	е	н	д
	н	н	к	н	н	к	н	н	к	н	н	к
	т	і	н	т	і	н	т	і	н	т	і	н
	а	й	й	а	й	й	а	й	й	а	й	й
	р			р			р			р		

Мотиваційно-потребовий	5	9	6	25	45	30	4	11	5	20	55	25
Емоційно-зацікавлений	5	8	7	25	40	35	5	9	6	25	45	30
Діяльнісно-практичний	9	9	2	45	45	10	8	10	2	40	50	10
Рефлексивно-оцінювальний	10	8	2	50	40	10	11	8	1	55	40	5

Отже, під час діагностики були використані різноманітні методи для збору даних, а саме: анкети, спостереження, опитування й тестування. Отримані результати були оброблені та проаналізовані, забезпечуючи об'єктивну інформацію щодо рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів. Результати діагностики дозволяють зробити висновки, що більшість учнів молодшого шкільного віку обох груп знаходяться на середньому та низькому рівнях сформованості пізнавального інтересу (див. табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Рівні сформованості пізнавального інтересу молодших школярів за результатами констатувального експерименту

рівні	елементарний	середній	високий
3 клас 1 група	36,25%	42,5%	21,25%
3 клас 2 група	35%	47,5%	17,5%
Середній показник	34,4%	45%	20,6%

Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив зробити такі висновки: більшість учнів молодшого шкільного віку, які були залучені до експерименту, знаходяться на середньому рівні сформованості пізнавального інтересу – 45%. Це є не поганим результатом, завдяки

достатньо високим показникам сформованості пізнавального інтересу за мотиваційно-потребовим (30% - 1 гр. та 25% - 2 гр.) і емоційно-зацікавленим критерієм (35% - 1 гр. та 30% - 2 гр.), що є свідченням наявності в учнів яскраво вираженого бажання отримувати знання та потреби у вивченні нового матеріалу та яскравої емоційної реакції на нову інформацію, захопленості і зацікавленості у вивченні нового матеріалу.

Проте, аналіз результатів також засвідчив, що значна кількість учнів (34, 4 %) знаходяться на елементарному рівні сформованості пізнавального інтересу. Причиною такого показника є те, що у суттєвої частини молодших школярів спостерігається безініціативність до пошуку і засвоєння інформації, бездіяльність при зустрічі з труднощами, відсутність самостійності та усвідомленості власних дій при виконанні практичних завдань, неспроможність до самоаналізу.

Отримання даних за зазначеними критеріями є цінним для аналізу пізнавального інтересу учнів, оскільки дозволяє зрозуміти їхні індивідуальні особливості та потреби. Для підвищення рівнів пізнавального інтересу необхідно приділити особливу увагу молодшим школярам з низьким рівнем сформованості пізнавального інтересу, тобто підвищити їх активне, зацікавлене, творче, емоційне ставлення до освітнього процесу.

Отримані дані підтвердили, що проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів є актуальною і потребує пошуку ефективних шляхів її вирішення. Визначення організаційно-педагогічних умов у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін буде спрямовано на стимулювання активізації пізнавальної діяльності молодших школярів, що підвищить рівні сформованості у них пізнавального інтересу.

Висновки до другого розділу

Вивчення сутнісної характеристики пізнавального інтересу учнів має важливе практичне значення для розуміння та вдосконалення освітнього

процесу. Це дозволяє педагогам створювати сприятливі умови для формування пізнавального інтересу учнів, застосовувати ефективні методики в освіті та стимулюючі стратегії, що сприяють активному навчанню та досягненню успіху учнями.

Задача сучасної освіти – забезпечити розвиток школярів, спираючись на життєвий досвід, особистісні якості учнів, створювати можливості для креативної самореалізації пізнавальних інтересів. Пізнавальний інтерес є потужним збудником, під впливом якого активно протікають психічні процеси, діяльність стає важливою і захоплюючою. Вивчення проблеми формування пізнавального інтересу учнів дозволяє визначити різноманітні компоненти. Ці компоненти пізнавального інтересу постійно взаємодіють між собою, забезпечуючи його цілісність, що впливає на мотивацію учнів до навчання і розвитку, стимулює до пошуку нових знань, розширює світогляд і сприяє особистісному зростанню.

Отже, пізнавальний інтерес включає такі компоненти: мотиваційний, емоційний, діяльнісний та рефлексивний. На основі компонентної структури було визначено критерії та показники сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку:

– Мотиваційний компонент. Критерій – мотиваційно-потребовий. Показники: бажання отримувати знання, потреба у вивченні нового матеріалу.

– Емоційний компонент. Критерій – емоційно-зацікавлений. Показники: емоційна реакція учня на нову інформацію; захопленість, зацікавленість у вивченні навчального матеріалу.

– Діяльнісний компонент. Критерій – діяльнісно-практичний. Показники: готовність до активних дій з метою пошуку і засвоєння інформації, використання знань в практичній діяльності, активність у розв’язанні практичних завдань.

– Рефлексивний компонент. Критерій – рефлексивно-оцінювальний. Показники: самостійність та усвідомлення власних дій у процесі засвоєння та реалізації знань на практиці.

Кожен з критеріїв у їх цілісній системі розкриває сформованість пізнавального інтересу молодших школярів на трьох рівнях: високому, середньому та елементарному. Для аналізу стану сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів нами був здійснений експеримент, де було охарактеризовано показники кожного із зазначених критеріїв відповідно до рівнів сформованості пізнавального інтересу.

На основі аналізу результатів констатувального експерименту, ми зробили наступні висновки: більшість учнів мають середній рівень сформованості пізнавального інтересу, що складає 45%. Це гарний результат, зважаючи на достатньо високі значення сформованості пізнавального інтересу за мотиваційно-потрібнісним і емоційно-зацікавленим критеріями. Результати дослідження свідчать про виражене бажання учнів отримувати знання, потребу в освоєнні нового матеріалу, а також про захопленість і зацікавленість учнів пізнавати нове. Однак, з аналізу результатів ми дізналися, що значна частина учнів (34,4%) залишаються на елементарному рівні сформованості пізнавального інтересу до навчання. Це пояснюється тим, що багато молодших школярів ще неактивні у пошуку та засвоєнні інформації, бездіяльні у вирішенні проблем, не можуть самостійно аналізувати свої дії та несвідомо діють при виконанні практичних завдань.

Результати експерименту вказують на актуальність проблеми дослідження пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку, а також дозволяють спланувати та скоригувати роботу щодо подальшого вдосконалення процесу формування пізнавального інтересу учнів.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Організаційно-педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій

Актуальним і своєчасним є визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій.

При дослідженні поняття «організаційно-педагогічні умови» варто відзначити, що у науковому середовищі існують різні підходи до його тлумачення. Згідно з дослідниками, організаційно-педагогічні умови є одним з видів педагогічних умов, які залежать від особливостей організації освітнього процесу. Вони включають обставини, які сприяють, або гальмують розвиток освітнього процесу, а також сукупність необхідних і достатніх факторів, що забезпечують організацію, регулювання та взаємодію об'єктів і явищ у педагогічному процесі для досягнення поставленої мети.

Організаційно-педагогічні умови також визначають обов'язкові передумови, які забезпечують ефективну професійну підготовку учнів, а також сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних ресурсів, що забезпечують успішне вирішення поставлених завдань [16].

Існуюча система організації освітньої діяльності учнів враховує можливості пізнавальних інтересів у освоєнні навчальних знань.

Однак, впровадження інтерактивних технологій на практиці не в змозі повністю та ефективно забезпечити розвиток пізнавальних інтересів всебічно розвиненої особистості. Так, спрямованість навчання може бути

скерована на поверхове вивчення предмета (допитливість). Пізнавальний інтерес школяра може бути досить стійким. Внутрішня мотивація у навчанні переважатиме, і учень може вчитися охоче навіть всупереч несприятливим зовнішнім стимулам. Цей рівень стійкості пізнавального інтересу є вже нерозділене ціле із потребою у пізнанні, коли учень не просто хоче вчитися, а не може не вчитися (стійкий пізнавальний інтерес).

Роль пізнавального інтересу та його значення в успішному навчанні визнавав К. Ушинський: «Зовнішній механізм поневолення не досягає потрібного результату навчання, позбавлене інтересу і здійснюване тільки силою примусу вбиває в учні прагнення до оволодіння знаннями» [65, с.87].

Сучасні педагоги також приділяють велику увагу формуванню інтересів у дитини як фактору розвитку всебічно розвиненої особистості.

В. Сухомлинський зазначав, що у кожного учня має бути улюблений предмет. Саме вчитель пробуджує інтерес до знань, розкриває таланти [64]. Педагогічна наука, вказується у концепції Нової Української Школи, повинна вирішити проблему активізації пізнавальної діяльності учнів «Здатність до постійного пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок організації освітнього процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впроваджувати впродовж життя» [64, с.176].

Пізнавальний інтерес – це сильний інструмент навчання. Класична педагогіка минулого завжди стверджувала, що найгірше, що вчитель може зробити – це бути нудним. Тому варто надавати перевагу методам, які спонукають учнів активно залучатися до процесу навчання. Досліди та проблемне навчання не повинні бути протиставлені інформаційним методам, або механічному запам'ятовуванню. Тільки їх вміле поєднання може підвищити ефективність навчання. У мистецьких школах на уроках музично-

теоретичних дисциплін дуже важливо впроваджувати такі методи активізації, як системи пізнавальних та творчих завдань, різні форми співпраці й навчального діалогу, групову та індивідуальну роботу, які сприяють зміцненню інтересів дітей [42].

Педагогічні умови є зовнішньою обставиною, що надає істотний вплив на протікання педагогічного процесу сконструйованого педагогом для досягнення певного результату.

Під педагогічним стимулюванням розуміється процес активізації внутрішніх рушійних сил особистості за допомогою зовнішніх, об'єктивних спонукань, ефективність впливу яких залежить від соціальної та особистісної значущості стимульованої діяльності [9].

Очевидно, що будь-яке науково-педагогічне дослідження потребує визначення, теоретичного обґрунтування, впровадження та експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов, які сприяють розвитку художньо-естетичного смаку майбутніх фахівців музичного мистецтва, стимулюють особистість до професійного зростання та максимального розвитку інтелектуально-творчих здібностей. Л. Коваль серед таких організаційно-педагогічних умов виділяє наступні:

1. Створення сприятливого навчального середовища. Це середовище, в якому відбувається навчання, має бути зорієнтоване на активну взаємодію та співпрацю між учнями та вчителем, розв'язання творчих музичних завдань, спільне моделювання різноманітних ситуацій. Крім того, воно повинно сприяти атмосфері співпраці, розвитку толерантності, демократичності, креативності суб'єктів музично-теоретичного накопичення знань [28].

2. Формування теоретично-практичних знань про музичне мистецтво. Подорожуючи у світ музики, уявлення про музичне мистецтво можна розглядати як соціальний феномен, який занурює нас у сучасну і класичну музику. Формування практичних вмінь та навичок з музичного

мистецтва сприяє розширенню та поглибленню знань, розуміння та сприйняття музики як виду мистецтва. Цей процес може включати наступні аспекти:

- Ознайомлення з музичною теорією – вивчення музичних термінів, основних принципів композиції, ритму, мелодії, гармонії та інших елементів музики.
- Вивчення історії музичного мистецтва – дослідження розвитку музичних стилів, епох та жанрів, ознайомлення з відомими композиторами, їхніми творами та внеском у світ музики.
- Активне слухання музики – відкриття для себе різноманітних музичних жанрів, виконавців та стилів; аналіз музичних творів за їхнім звучанням, структурою, емоційним впливом та іншими аспектами.
- Участь у музичних заходах – відвідування концертів, оперних вистав, музичних фестивалів, що дозволяє наочно відчувати сили музики та сприймати її в контексті виконавства.
- Творча активність – спроби самостійно створювати музику, грати на музичних інструментах, або співати, це розуміння процесу творчого виявлення та його значення у музичному мистецтві [28].

Цей комплексний підхід допомагає формувати глибоке та широке уявлення про музичне мистецтво, розширювати світогляд та естетичні уподобання у сфері музики. Це дозволяє нам усвідомити, що жанри та форми музичного мистецтва змінюються разом із суспільством, його морально-етичними та естетичними цінностями [17].

3. Мотивація пізнавального інтересу у процесі вивчення музичних дисциплін. У процесі навчання використовуються різні методи та прийоми стимулювання пізнавального інтересу. Суть полягає в тому, що музика є потужним засобом стимулювання пізнавального інтересу до вивчення музичних дисциплін. Вона сприяє активізації уваги, збудженню цікавості і

мотивації учнів до поглибленого дослідження музичного світу. Завдяки набутим знанням з музично-теоретичних дисциплін учні мають можливість відчутти емоційний зв'язок з музичними творами, розширити мистецький світогляд та розвинути свої практичні вміння та навички. Вивчення музично-теоретичних дисциплін стає цікавим, захоплюючим і приносить задоволення та сприяє поглибленню знань і розуміння світу музики.

Одним із таких прийомів є прийом створення на уроці ситуацій зацікавленості – введення в освітній процес цікавих гаджетів та парадоксальних фактів [32].

Успішно застосовуються розповіді про життя і творчість славетних композиторів-класиків таких як: Л. Бетховен, Й. Гайдн, Е. Гріг, М. Лисенко, М. Леонтович, В. Моцарт, Н. Паганіні, Л. Ревуцький, М. Скорик, Ф. Шопен та інші.

Дієвим прийомом стимулювання інтересу до вивчення є створення в освітньому процесі ситуації успіху для школярів, які зазнають певних труднощів в освітньому процесі. Відомо, що без переживання радості досягнення неможливо по-справжньому розраховувати на успіх у подоланні навчальних труднощів. Ось чому досвідчені вчителі так підбирають для учнів завдання, щоб ті з них, які потребують стимулювання, отримали на відповідному етапі доступне для них завдання, а потім уже переходили б до виконання більш складних вправ [39].

Наприклад, з цією метою використовуються спеціальні завдання, одне з яких цілком доступне для учня і створює базу для подальших зусиль щодо вирішення складнішого завдання. Ситуації успіху створюються шляхом диференціації допомоги школярам у виконанні навчальних завдань однієї й тієї ж складності. Так, слабо успішним школярам можуть бути дані картки-консультації, плани майбутньої відповіді, які дозволяють їм на даному рівні підготовленості впоратися з відповідним завданням, а потім уже виконати завдання, аналогічне першому, самотійно. Ситуацію успіху вчитель

створює, заохочуючи проміжні дії школярів. Сприятливий мікроклімат під час навчання знижує почуття невпевненості, страху.

Також, досить цінним методом стимулювання інтересу до навчання можна назвати метод інтерактивних та пізнавальних ігор, який спирається на створення ігрових ситуацій.

Гра – це модель, імітація реального процесу, відтворення в умовних обставинах певних життєвих ситуацій. Гра, як діяльність людини з моделювання іншого виду діяльності має певну мету, зазвичай – розважальну, або навчальну. Види ігор: дитячі, народні, спортивні, логічні, ділові, рольові, настільні, стимуляційні, азартні тощо. Феномену гри присвятили свої дослідження філософи, психологи, педагоги. На думку Е. Берна, люди грають в ігри, починаючи з дитинства і продовжують «грати» впродовж усього життя, тільки в інших формах [39]

Гра давно вже використовується як збудження інтересу до навчання. Досить широко використовуються ігри на уроках музично-теоретичних дисциплін.

Педагогічні технології у формі гри стимулюють пізнавальний інтерес, творчі здібності, емоційні почуття, пошукову діяльність, що супроводжується радістю співпраці й відкриття.

Велике значення має художність, яскравість, емоційність мови вчителя. Без цього мова вчителя, звісно, залишається інформативно корисною, але вона реалізує належною мірою функцію стимулювання навчально-пізнавальної діяльності та інтересу учнів. У цьому проявляється відмінність методів організації пізнавальної діяльності від методів її стимулювання [47].

4. Використання сучасних інтерактивних технологій майбутніми фахівцями музично-теоретичних дисциплін, полягає у відборі творчих та інноваційних засобів, що сприяють активному залученню учнів, розвитку їх творчих здібностей та формуванню в них високої художньо-естетичної грамотності таких як використання комп'ютерних програм, мультимедійних

матеріалів, віртуальних турів, ігрових елементів, проектної роботи та колективної творчої діяльності. Учні отримують можливість активно взаємодіяти з музичними матеріалами, відчувати музику через звукові та візуальні враження, а також самостійно творити та інтерпретувати музичні твори. Цей підхід сприяє поглибленому розумінню музики, розвитку художньо-творчих навичок, а також підтримує інтерес до вивчення музичних дисциплін. Крім того, такий підхід дозволяє індивідуалізувати навчання, враховуючи потреби та інтереси кожного учня, що сприяє ефективному розвитку їх пізнавального інтересу [47].

5. Впровадження інтерактивних технологій та комп'ютерної техніки з метою ознайомлення зі світовими досягненнями в галузі музичного мистецтва. Це передбачає використання сучасних засобів і ресурсів для вивчення, дослідження та аналізу музичних творів, а також для сприяння творчому розвитку і виявленню нових музичних тенденцій і напрямків, наближає учасників освітнього процесу до світових досягнень і відкриттів у цій сфері. Використання інформаційних ресурсів і комп'ютерних програм дозволяє здійснювати глибокий аналіз музичних творів, їх структури. Крім того, це сприяє активному творчому процесу, стимулює інтерес до музичної творчості, розвиває музичний смак.

У цілому, впровадження інтерактивних технологій та комп'ютерної техніки у музичній сфері сприяє збагаченню освітнього процесу, розширенню можливостей самовираження та розвитку учнів [25].

6. Активізація процесу самоосвіти. Це проявляється у стимулюванні вихованців до активної самостійної роботи з предметно-орієнтованими дисциплінами та підтримці їх ініціативи. Вони отримують можливість вдосконалювати свої знання, навички і вміння у межах цих дисциплін, розширюючи свої горизонти і збагачуючи своє художньо-естетичне сприйняття. Це означає, що учні самостійно вивчають матеріал, проводять дослідження, аналізують музику, експериментують і розвивають свої творчі

здібності. В результаті цього процесу вони набувають глибокого розуміння музичного мистецтва [47].

7. Варіативність та індивідуалізація навчання. Забезпечення можливості вибору вивчення теоретичного та музичного матеріалу, самостійно вирішувати, які завдання та форми роботи виконувати, що відповідають їхнім інтересам та потребам. Варіативність та індивідуалізація навчання полягає в тому, що учні мають можливість обирати індивідуальний шлях навчання, відповідний їхнім потребам, інтересам і особистісним особливостям. Це означає, що вчителі створюють умови для вибору учнями тем, завдань та методів навчання, що стимулюють їхню мотивацію та пізнавальний інтерес.

Варіативність навчання передбачає наявність різноманітних можливостей і альтернатив для учнів. Наприклад, це може бути вибір теми, вибір індивідуальних завдань, або завдань різної складності з однієї теми. Учні можуть обирати способи виконання роботи, формат представлення результатів та навіть планування свого навчання [49].

Індивідуалізація навчання орієнтується на потреби та інтереси кожного окремого учня. Це означає, що вчителі працюють з кожним учнем індивідуально, враховуючи його особливості, темп навчання, рівень знань і навичок. Вони можуть застосовувати різні методи, підходи та ресурси, щоб забезпечити максимальний прогрес і розвиток кожного учня.

Отже, варіативність та індивідуалізація навчання дозволяють учням активно включатися в процес навчання, почувати себе власниками свого навчання, розвивати свої інтереси та здібності, а також досягати більш успішних результатів у розвитку художньо-естетичного смаку.

8. Взаємодія вчителя та учня, їхня співпраця – це важливі компоненти організаційно-педагогічних умов, спрямованих на формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій. Взаємодія означає взаємну комунікацію, обмін ідеями, інформацією та досвідом між

учителем і учнями, а також між самими учнями. У процесі взаємодії учасники освітнього процесу активно спілкуються, обговорюють питання, висловлюють свої думки та точки зору, аналізують і розв'язують завдання разом.

9. Постійне підвищення кваліфікації педагогів. Педагоги повинні бути компетентними у використанні інтерактивних технологій та постійно підвищувати свою кваліфікацію. Сучасні методи навчання постійно змінюються, і важливо бути в курсі останніх тенденцій та новацій у освіті.

Взаємодія стимулює активну участь учнів в освітньому процесі, сприяє обміну інформацією та знаннями, розвитку критичного мислення і соціальних навичок. Співпраця передбачає спільну роботу між учителем і учнями з метою досягнення спільних цілей. Учитель виступає як фасилітатор, сприяючи співпраці та колективному розв'язанню завдань. Учні навчаються спілкуватися, обговорювати і діяти разом, взаємно допомагають один одному, об'єднують свої знання та ресурси для досягнення результату.

Отже, співпраця вчителів, учнів та інших учасників освітнього процесу позитивно впливає на розвиток пізнавального інтересу, стимулює взаємне навчання та підтримку, сприяє творчому мисленню і розвитку художньо-естетичного смаку [16].

10. Підтримка майбутніх музикантів у позитивному ставленні до навчання – це одна з важливих організаційно-педагогічних умов, спрямованих на стимулювання позитивної мотивації та ентузіазму учнів в освітньому процесі. Ця умова передбачає створення такого середовища, де учні відчують задоволення від навчання, бажання досягати нових знань і вмінь, відкривати свої можливості та розвиватися. Це навчальне середовище, де діти бачать значимість навчальних знань і їх застосування у практичному житті. Це може включати заохочення, використання цікавих завдань і прикладів, надання можливості вибору тем, або проектних завдань, які відповідають інтересам учнів. При цьому, як результат може бути посилення

мотивації до навчання, покращення академічних результатів, розвиток самооцінки та самоповаги, а також розвиток саморегуляції та самостійності, створюючи сприятливі умови для навчального й особистісного зростання [49].

Для запровадження певних форм освітнього процесу можуть бути використані такі емпіричні методи дослідження: педагогічний експеримент, спостереження, бесіди, дискусії, презентації, диспути, круглі столи, створення проблемних ситуацій і ситуацій успіху, моделювання, перегляд відеоматеріалів, дидактичні та рольові ігри, мозковий штурм, тестування, інтерв'ю, експертне оцінювання, проектування, портфоліо.

Формуванню пізнавального інтересу сприяє те, як учитель: [32].

- звертає увагу на цінність будь-якого завдання, що розвиває, використовуючи спеціальні розвиваючі завдання, постановки питань;
- відзначає успіхи дитини, порівняно з її минулими результатами;
- показує, для чого потрібне те чи інше знання, як воно стане в нагоді в житті, ненав'язливо транслюючи зміст вчення дітям;
- залучає дітей до відкриття нових знань під час засвоєння нового матеріалу;
- навчає дітей прийомів групової роботи, показує, як можна дійти єдиного рішення під час роботи у групах, допомагає дітям вирішувати навчальні конфлікти, навчаючи навичкам конструктивної взаємодії;
- на уроці приділяє велику увагу самоперевірці дітей, навчаючи їх як можна знайти та виправити помилку, діти за запропонованим алгоритмом навчаються виконувати поставлені завдання, вчить дітей оцінювати роботу за критеріями та самостійно вибирати критерії для оцінки;
- оцінює сам і дозволяє іншим дітям брати участь у процесі оцінювання наприкінці виконання завдання. Перед закінченням уроку вчитель, разом із дітьми, оцінюють те, чого діти навчилися, що вийшло, а що ні;

– ставить цілі уроку – «щоб чогось домогтися, мету має знати кожен учень, який перебуває на уроці»;

– навчає дітей тим навичкам, які стануть у нагоді їм у роботі з інформацією – переказу, складання плану, вчить користуватися різними джерелами, які використовуються для пошуку інформації;

– звертає увагу на розвиток пам'яті та логічні операції мислення, різних аспектів пізнавальної діяльності;

– звертає увагу на загальні способи дій у тій чи іншій ситуації;

– використовує проектні форми роботи на уроці та позаурочній діяльності;

– знаходить спосіб захопити дітей знаннями;

– вважає, що діти повинні вміти планувати та прогнозувати свої дії;

– вчитель включає дітей у конструктивну діяльність, колективні творчі справи, залучаючи їх до організації заходів та заохочуючи ініціативи дітей;

– завжди дає шанс виправити помилку, показує, що помилка - це нормально. Головне – вміти вчитися на помилках [32].

Отже, ефективність організаційно-педагогічних умов формування пізнавального інтересу учнів значною мірою досягаються за допомогою розширення сфери використання інтерактивних технологій у вивченні навчального матеріалу.

Для втілення запропонованих організаційно-педагогічних умов у практику можуть бути використані різні форми культурно-мистецьких заходів такі як: уроки, самостійна робота, консультації, конференції, олімпіади, масові культурно-просвітницькі і мистецькі форуми. Ці заходи сприяють активній участі учнів у музичному мистецтві, стимулюють їхній інтерес та розвиток, а також сприяють обміну знаннями та спілкуванню між учнями та фахівцями цієї галузі [56].

Створення визначених та обґрунтованих організаційно-педагогічних умов дозволить ефективно формувати пізнавальні інтереси учнів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Висновки до третього розділу

Використання інтерактивних технологій дозволяє позитивно залучати учнів до освітнього процесу, створювати сприятливу навчальну атмосферу та забезпечувати індивідуальний підхід до кожного учня.

Інтерактивне навчання є ефективним інструментом, який має значний вплив на свідомість і емоційний стан особистості [28], дає можливість активно залучатися до матеріалу, спілкуватися та співпрацювати з іншими учасниками. Така технологія допомагає створити залежність дитини від активного процесу навчання.

Інтерактивне навчання зацікавлює учнів більше ніж традиційні методи. Використання інтерактивних елементів таких як відео, аудіо, ігри або віртуальна реальність, може зробити навчання цікавим та захоплюючим.

Інтерактивне навчання сприяє розвитку практичних навичок, оскільки дозволяє учням застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях. Це допомагає дітям у засвоєнні матеріалу та розвитку критичного мислення.

Інтерактивне навчання стимулює спілкування між учнями та вчителем. Це поліпшує комунікацію школярів, соціальні навички та взаємодію з іншими людьми.

Інтерактивне навчання викликає у вихованців мотивацію. Молодші школярі завжди із задоволенням беруть участь у змаганнях, а отримання винагород стимулює дітях до більш активного пошуку нових знань.

Отже, інтерактивне навчання позитивно впливає на емоційний стан особистості, сприяючи збудженню позитивних емоцій та відсіюванню негативних. Взаємодія з цікавим матеріалом покращує настрій та загальний емоційний стан [37].

Визначені організаційно-педагогічні умови спрямовані на стимуляцію пізнавального інтересу та мотивації до навчання, сприяють формуванню навичок самоорганізації, самостійності та саморегуляції. А завдяки інтерактивним технологіям учні мають можливість активно взаємодіяти з навчальним матеріалом, спілкуватися з вчителем та один з одним, розвивати комунікативні навички та співпрацю.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичний аналіз та запропоновані напрями вирішення наукової проблеми формування пізнавального інтересу учнів. Результати дослідження засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави для наступних висновків:

1. Аналіз науково-методичної літератури дозволив констатувати, що попри значні здобутки вчених проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів, яка вивчалась у сфері психології і педагогіці, потребує подальшого удосконалення. На сьогодні постала необхідність у побудові навчальної стратегії, яка б ураховувала як зросли потреби мистецької освіти у сучасних умовах, так і специфіку формування пізнавального інтересу з урахуванням вікових особливостей учнів, зокрема молодших школярів.

Науковці пояснюють інтерес як сферу мотивації, потребу суб'єкта, а також спрямованість особистості. У науковому контексті також розглядають інтерес через емоції, почуття та ставлення. У процесі навчання пізнавальний інтерес виступає як засіб навчання, мотивація навчання і стійка особливість учня, спрямована на засвоєння знань і пізнавальну діяльність. Пізнавальний інтерес є зовнішнім стимулом для виховання та навчання, засобом активізації пізнавальної діяльності дитини, ефективним інструментом педагога, що дозволяє зробити процес навчання цікавим, виокремити ті аспекти, які привертають увагу дітей, активізують мислення, забезпечують легке і міцне засвоєння інформації. У сучасній психолого-педагогічній літературі структура пізнавального інтересу розглядається як комплекс емоційних, вольових та інтелектуальних процесів, при цьому акцентується на їхній специфічній ролі та взаємозв'язку.

Отже, актуальність дослідження полягає у тому, що проблема формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій у мистецьких школах є важливою для сучасної освіти. Пізнавальний інтерес

мотивує учнів до освітнього процесу, їхню активність та результативність. Розуміння та ефективний вплив на формування пізнавального інтересу може покращити якість освітнього процесу та забезпечити оптимальні умови для особистісного розвитку учнів.

2. Активне використання інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін створює стимулююче середовище для розвитку пізнавальних інтересів учнів, надає їм можливість активно взаємодіяти з навчальним матеріалом та іншими учасниками освітнього процесу, сприяючи розвитку розумових, соціальних та емоційних навичок. Більше того, такий підхід впливає на формування свідомості учнів. Одним з ключових аспектів інтерактивного навчання є активна участь учнів у процесі освоєння матеріалу. Це може включати проведення дискусій, групових проектів, практичних завдань та рольових ігор. Такий підхід дозволяє учням зацікавлюватись навчанням та самостійно пізнавати матеріал.

Інтерактивні технології належним чином сприяють стимулюванню освітнього середовища та інтелектуальному розвитку школярів. Їх використання на уроках музично-теоретичних дисциплін дозволяє ефективно залучати учнів до засвоєння знань, створювати сприятливу навчальну атмосферу, а також реалізовувати індивідуальний підхід до кожного учня. Це також забезпечує розвиток пізнавального інтересу та мотивації до навчання, допомагає у формуванні навичок самоорганізації, самостійності та саморегуляції. Таким чином, за допомогою інтерактивних технологій учні мають можливість активно взаємодіяти з навчальним матеріалом, спілкуватися між собою та з вчителем, розвивати комунікативні навички та співпрацю [49].

3. Пізнавальний інтерес є внутрішньою мотивацією до дослідження, набуття знань і розвитку особистості. Це стан, коли дитина прагне вивчати новий матеріал та розуміти навколишній світ. Пізнавальний інтерес спонукає молодшого школяра до активного пошуку нової інформації. Це зацікавленість

у вивченні різних галузей наук або тем.

Пізнавальний інтерес є важливим для особистісного розвитку та досягнення успіху в різних сферах життя, включаючи науку та мистецтво. Він допомагає досліджувати оточуюче середовище й розуміти складні ідеї, розвиває творче мислення та розширює світогляд та впливає на вироблення критичного мислення. Отже, пізнавальний інтерес є важливим фактором у стимулюванні пошуку знань та розвитку світогляду й забезпечує особистість відповідними ресурсами для досягнення мети.

На основі аналізу різних підходів учених до визначення структури пізнавального інтересу, нами було виділено такі структурні компоненти пізнавального інтересу молодших школярів: мотиваційний, емоційний, діяльнісний та рефлексивний.

Всі ці компоненти знаходяться у тісному взаємозв'язку і забезпечують цілісність цього феномену.

4. Для з'ясування стану сформованості пізнавального інтересу в учнів молодшого шкільного віку, на основі аналізу наукової літератури з проблеми, компонентної структури пізнавального інтересу було визначено критерії сформованості пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку: мотиваційно-потребовий, емоційно-зацікавлений, діялісно-практичний та рефлексивно-оцінювальний, описано їх показники та схарактеризовано три рівні сформованості пізнавальних інтересів: елементарний, середній і високий.

На базі Бахмацької школи мистецтв було проведено констатувальний експеримент, мета якого – визначити рівні сформованості пізнавального інтересу молодших школярів. До експерименту було залучено дві групи по 20 учнів третього класу. В обох групах були реалізовані однакові завдання, які допомогли отримати об'єктивні дані щодо рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів.

Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив зробити такі висновки: більшість учнів молодшого шкільного віку, які були залучені до експерименту, знаходяться на середньому рівні сформованості пізнавального інтересу – 45%. Це є не поганим результатом, завдяки достатньо високим показникам сформованості пізнавального інтересу за мотиваційно-потребовим (30% - 1 гр. та 25% - 2 гр.) і емоційно-зацікавленим критерієм (35% - 1 гр. та 30% - 2 гр.), що є свідченням наявності в учнів яскраво вираженого бажання отримувати знання та потреби у вивченні нового матеріалу та яскравої емоційної реакції на нову інформацію, захопленості і зацікавленості у вивченні нового матеріалу.

Проте, аналіз результатів засвідчив, що значна кількість учнів (34,4% відсотків) знаходяться на елементарному рівні сформованості пізнавального інтересу. Причиною такого показника є те, що у суттєвої частини молодших школярів спостерігається безініціативність до пошуку і засвоєння інформації, бездіяльність при зустрічі з труднощами, відсутність самостійності та усвідомленості власних дій при виконанні практичних завдань, неспроможність до самоаналізу.

Таким чином, отримані дані підтвердили, що проблема формування пізнавального інтересу молодших школярів є актуальною і потребує пошуку ефективних шляхів її вирішення.

Визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін спрямовано на стимулювання активізації пізнавальної діяльності молодших школярів, що підвищить рівні сформованості у них пізнавальних інтересів.

5. Визначені й обґрунтовані організаційно-педагогічні умови сприятимуть ефективному формуванню пізнавального інтересу молодших школярів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-

теоретичних дисциплін. Застосування інтерактивних технологій дає можливість позитивно залучати учнів до освітнього процесу, створювати сприятливу навчальну атмосферу та забезпечувати індивідуальний підхід до кожного учня. Визначені організаційно-педагогічні умови спрямовані на:

- створення сприятливого навчального середовища;
- формування теоретично-практичних знань про музичне мистецтво;
- мотивацію пізнавального інтересу у процесі вивчення музичних дисциплін;
- використання сучасних інтерактивних технологій викладачами музично-теоретичних дисциплін (комп'ютерних програм, мультимедійних матеріалів, віртуальних турів, ігрових елементів, проектної роботи та колективної творчої діяльності);
- впровадження інтерактивних технологій та комп'ютерних програм з метою ознайомлення зі світовими досягненнями в галузі музичного мистецтва;
- активізацію процесу самоосвіти;
- варіативність та індивідуалізацію навчання;
- взаємодію вчителя та учня, їхню співпрацю;
- постійне підвищення кваліфікації педагогів;
- стимулювання і підтримку позитивної мотивації та активності учнів в освітньому процесі.

Перспективним напрямком дослідження даної проблеми вбачаємо перевірку ефективності визначених та обґрунтованих організаційно-педагогічних умов формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами інтерактивних технологій у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття. *Науковий часопис Нац. пед. університету ім. М. Драгоманова*. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. Вип. 1(6). К., 2004. С. 3-5.
2. Бекірова Л. Е. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Ун-т менеджменту освіти НАПН України. Київ, 2010. 374 с.
3. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : монографія. Київ: Либідь, 1998. 199 с.
4. Боднар А. Я., Макаренко Н. Г. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2014. Т. 162. С. 32–38.
5. Вунд В. Принципи фізіологічної психології. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Вип.1, 2016. С. 220-226.
6. Варнавська Л. І., Римар Л. А. Організація ігрової діяльності учнів середніх класів на уроках музичного мистецтва. *Наукові записки Сер.: Педагогічні науки*, 2018. С.197-200.
7. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. Т. 2 . Київ: Українська Видавнича Спілка, 1997. 441 с.
8. Верем'єв А. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва. *Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті: збірник*, 2019. 138 с.
9. Волкова Н.П. Інтерактивні технології у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

10. Гаврілова Л. Мультимедійне забезпечення вивчення музично-історичних та музично-теоретичних дисциплін у системі вищої музично-педагогічної освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Педагогічні науки. 2017. С.73-79.
11. Головінський І. Педагогічна психологія. К.: Аконіт, 2003. 287 с.
12. Гордуз Н. Система перепідготовки педагогів початкової ланки: засвоєння інтерактивних технологій. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Педагогічні науки, 2013. С. 127-133.
13. Голованова Г. С. Використання інтерактивних технологій у процесі викладання музично-теоретичних дисциплін у загальноосвітніх школах. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія, 2018. С. 128-133.
14. Горохова І. М. Використання інтерактивних технологій у викладанні музичної теорії. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 2017. С. 83-86.
15. Гріньова В. Нестандартні форми проведення уроків із музично-теоретичних дисциплін у сучасній музичній школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2019. С. 185-191.
16. Губенко О. В. Формування пізнавального інтересу до мистецтва в молодшій школі засобами інтерактивних технологій. *Науковий вісник Львівської державної академії музики імені М. Лисенка*, 2019. С. 147-155.
17. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму : навч. посіб. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2004. 156 с.
18. Дідич Г., Гейченко М. Сутність процесу музичного сприймання. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 103. С. 130–140.

19. Дорошенко Т. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до забезпечення основ музичної освіти учнів: навч. посіб. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 168 с.

20. Дяченко М. Про використання технічних засобів у музичному навчанні. Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів (музична школа – училище – консерваторія): збірник статей. Упоряд. В. Самохвалов. К. : Муз. Україна. 1983. С. 43-48.

21. Єльнікова О. В. Управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти Акад. пед. наук України. Київ, 2005, 245 с.

22. Журавель Т. І. Використання інтерактивних технологій на уроках музичної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2015. С.108-112.

23. Зільberman Ю. Методи активізації уроку та самостійних занять з сольфеджіо за допомогою технічних засобів навчання. Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів (музична школа – училище – консерваторія): збірник статей. Упоряд. В. Самохвалов. К. : Муз. Україна, 1983. С. 49–56.

24. Іванова-Комарщук О. Корисність інтерактивних методів навчання. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2009. № 2. С. 16-17.

25. Каперна О. Використання інтерактивних технологій у навчальному процесі мистецької школи. *Науковий вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. С. 68-72.

26. Коваль Л. Інтерактивні технології в навчанні музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах. *Вісник Харківської державної академії культури*. Вип. 47. 2019. С. 60-64.

27. Коваль Г. В. Формування пізнавального інтересу учнів до мистецької творчості засобами інтерактивних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (7)2017. С. 30-34.
28. Ковальчук Н. І. Формування пізнавального інтересу учнів до музично-теоретичних дисциплін у процесі використання інтерактивних технологій. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2018. С. 225-232.
29. Колот А. М. Мотивація персоналу: Підручник КНЕУ. Київ, 2002. 337 с.
30. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. Т. I, II. Київ: Рад. шк., 1940, 247 с.
31. Коржова Л. С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04, Криворіз. держ. пед. ун-т., Кривий Ріг, 2002. 23 с.
32. Костюк Г. І. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Рад.шк., 1989. 608 с.
33. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: монографія. Київський міський педагогічний ун-т ім. Б. Д. Грінченка. К.: КМПУ, 2003. 272 с.
34. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
35. Князева Т.В. Використання методів проблемного навчання на уроках музичного мистецтва. Початкова школа. 2002. №2. С. 36–37.
36. Лещенко М. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання. 2-ге вид., доп. К., 1996. 192 с.
37. Луцик І. Г. Як подолати труднощі використання інтерактивних методів та перетворити їх слабкі сторони в сильні. *Проблеми педагогічних технологій* : зб. наук. пр., Акад. пед. наук України, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Луцьк, 2006. Вип. 2/4. С. 267–271.

38. Максимова Н. Інтерактивні методи навчання : крок у майбутнє. *Рідна школа*. 2008. № 12. С. 35–38.
39. Масол Л. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: Монографія. К.: Промінь, 2006. 432 с.
40. Масол Л., Гайдамака О., Белкіна Е. та ін. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів. Харків: Веста: вид.-во «Ранок», 2006. 256 с.
41. Матюшенко О. Інтерактивні методи навчання на уроках музики. *Мистецтво та освіта*, 2010. С.22-24.
42. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності: психологічні умови та дидактичні засоби. *Дошкільне виховання*. 2019. № 12. С. 26.
43. Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів (музична школа – училище – консерваторія): збірник статей. К. : Муз. Україна, 1983. 98 с.
44. Миколінська С. І. Методика формування слухової уваги молодших школярів на уроках музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2013. 20 с.
45. Мировська Ю. Створення творчого середовища як умова мотивації до формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. Вип. 8. Част. 1. С. 214–220.
46. Михаськова М. А. Застосування інтерактивних колективно-групових методів навчання в професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*. 2018. С. 66-69.
47. Молодший шкільний вік. *Енциклопедія Сучасної України* : веб-сайт. URL: <https://esu.com.ua/article-69054> (дата звернення: 18.11.2022).

48. Новий тлумачний словник української мови: в 3 т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. 2-ге вид. К.: Аконіт, 2005. Т. 3. П–Я. 928 с.
49. Новікова В. Г. Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках музичного мистецтва. Інноваційні практики наукової освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 8–11 грудня 2021 р.). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 570.
50. Освітні програми | Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти веб сайт.URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/osvitni-programy/> (дата звернення: 01.02.2023).
51. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України. 2008. 274 с.
52. Падалка Г. М. Художнє пізнання як взаємодія сприймання, оцінювання і творення. *Мистецтво та освіта*. 2008. № 2. С. 3–5.
53. Пальчевський С. С. Педагогіка: навч. посіб. К.: Каравела, 2007. 576 с.
54. Поліщук І. Г. Використання інтерактивних технологій на уроках музично-теоретичних дисциплін у загальноосвітніх школах. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2018. С.112.
55. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб., Київ: «А.С.К.», 2004. 192с.
56. Пометун О. Технологія інтерактивного навчання як інноваційне педагогічне явище. *Рідна школа*, 2007. № 5.С. 46–49.
57. Пилипенко В., Коваленко О. Особистісно орієнтовані технології у школі. Х. : Основа, 2007. 101 с.
58. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.
59. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посібник. Тернопіль, 2011. 640 с.

60. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль, 2005. 360 с.
61. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогіки. Київ, 1998. 248с.
62. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С, 2005. 375с.
63. Столяренко О. Б. Психологія особистості. навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
64. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям: Київ: Рад. школа, 1977. 244 с.
65. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Київ: Просвіта, 1957. Т.1. 406 с.
66. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 528 с.
67. Шапор В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків: Прапор, 2004. 640 с.
68. Шустваль С. М. Пізнавальний інтерес як мотив навчальної діяльності. Запоріжжя, 2007. 383 с.
69. Maslow A.H. The farther reaches of human nature. New York: Viking Press, 1971. 261p.